© Editura cartea de buzunar
Coordonator: Cecilia Caragea
Coperta I: Titel Folea
Consultant redacţional: Tudor Octavian
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
CHIRU, ŞTEFAN Budapesta / Ştefan Chiru Bucureşti: Editura cartea de buzunar ISBN 973 – 8351 – 51 – O 913 (439 Budapesta) (036)
Editura cartea de buzunar www.carteadebuzunar.ro www.cdb.ro
Editura PUNCT

Motivaţie: De ce Budapesta?

După 1989, românii au început să prindă din nou gustul călătoriilor. Ultimii treisprezece ani au înregistrat reînnodarea timidă şi adesea în sincope a unei mai vechi practici cu efecte sociale şi cultural-civilizaţionale extrem de benefice.

„Vezi, Cunoaşte, Experimentează" a devenit în anii din urmă, pentru unii dintre noi, un fel de nouă, seculară, „Sfântă Treime". Timpul în care elitele post-comuniste în formare alergau la Paris (în spiritul bunei tradiţii de secol 19), iar „micul întreprinzător" spre Istanbul (în spiritul unei tradiţii mai recente) a trecut. Numărul de agenţii de voiaj în continuă creştere şi competiţia acerbă dintre acestea, cât şi mai recenta dispariţie a „barierei" vizelor, au contribuit la această (re) deschidere a românilor către lume. În primul rând către Europa, căci cei mai mulţi dintre noi am rămas eurocentrici.

În a doua jumătate a secolului 19, boierimea şi intelighenţia de la noi îşi făceau studiile universitare şi ucenicia în materie de competenţă civilizaţională în Franţa şi Germania. Puţini ajung, abia în perioada interbelică, în Marea Britanie, la Londra, în Italia, în Spania. Şi mai puţini sunt cei care se încumetă, între războaie, să treacă Atlanticul sau să străbată Asia în căutarea misterelor Indiei sau Chinei.

Pentru eliiele româneşti din Transilvania şi Bucovina, Viena era Capitala Imperiului, Metropola prin excelenţă şi principalul punct de atracţie. Nu erai cineva dacă nu ajungeai măcar o dată la Viena. Oraşul de pe Dunăre *îşi* va păstra de altfel farmecul şi gloria chiar şi după războiul din 1914 – 1918. Acum va cădea însă în primul rând în sarcina multora dintre regăţeni să o descopere.

Toate acestea le cam ştim, fie de la bunici, fie din cărţi; nu din

cele de şcoală însă. Ceea ce puţini dintre noi ştiu este faptul că între 1890 şi 1940 mulţi dintre românii cu ceva dare de mână şi care îşi puteau permite scurte escapade, de weekend, „fugeau la Budapesta". Faţă de această a doua capitală a Austro-Ungariei şi-au exprimat în timp admiraţia, printre mulţi alţii, Nicoaae Iorga şi Mircea Eliade. Dintre ofiţerii românii care au ajuns în 1919 în Budapesta, mulţi vor reveni între războaie, cu familia, în această bijuterie urbanistică de pe Dunăre.

Mergeţi şi vedeţi Budapesta astăzi, bulevardele, clădirile, muzeele, cafenele din cartierele Pestei şi o să înţelegeţi de ce oraşul este considerat cea de-a doua Vienă.

Nu uitaţi însă să luaţi cu dumneavoastră şi ghidul de faţă. Cu 50.000 lei veţi avea la îndemână un prieten de nădejde ce vă va oferi prompt informaţii exacte privind diverse locaţii, mijloace de transport, preţuri, numere de telefon utile şi multe altele.

Se prea poate ca impresiile noastre de călătorie să fie subiective. Ar fi de altfel cât se poate de normal. Cu siguranţă însă hărţile cuprinse în anexe vă vor oferi date precise privind poziţia hotelurilor, a pensiunilor, a restaurantelor. O altă hartă vă va ajuta să identificaţi principalele linii ale metroului budapestan. Alte patru hărţi vă vor indica cele mai importante trasee turistice din capitala maghiară şi vă vor indica poziţia exactă a monumentelor ce nu trebuie scăpate din vedere sub nicio formă. Tot în anexe veţi găsi o scurtă istorie a oraşului, lista muzeelor din Budapesta, informaţii privind cele mai cunoscute restaurante, cafenele, cluburi şi săli de concerte din această capitală danubiană. Nu ezitaţi să consultaţi nici trimiterile la arta culinară şi la vinurile ungureşti. Toate acestea vă vor ajuta să economisiţi timp şi bani.

Ungaria. Câteva repere geografice, demografice, istorice şi turistice

Budapesta este capitala Ungariei, ţară plasată în partea estică a Europei centrale (45°48 – 48°35 latitudine nordică, 16°05 – 22°58 longitudine estică). 84% din teritoriul Ungariei este format din câmpii situate la mai puţin de 200 metri deasupra nivelului mării şi doar 2% din teritoriu este ocupat de regiuni deluroase şi munţi ce depăşesc înălţimea de 400 de metri. Cel mai înalt vârf din Ungaria, Kekes, aflat în munţii Tatra, are doar 1.014 m.

Suprafaţa actuală a ţării este de 93.030 km^2, ceea ce înseamnă

aproximativ 1% din suprafaţa Europei.

Cu o lungime a graniţelor de 2.242 km, Ungaria se învecinează cu Ucraina (215 km), România (432 km), fosta Iugoslavie (631 km), Austria (356 km) şi Slovacia (608 km).

Străbătută de Dunăre pe o distanţă de 417 km (dintr-un total de 2.860 km), Ungaria îşi merită statutul de ţară danubiană. Dunărea este însă numai coloana principală a reţelei hidrografice a Ungariei, din care mai fac parte: Tisza (598 km), Szamos, Kraszna, Koros, Maros, Hernad, Sajo, Berettyo şi o întreagă salbă de lacuri, dintre care cele mai importante ar fi Balaton (598 km^2), Velence (26 km^2), Ferto (322 km^2, din care 82 km^2 se află pe teritoriul Ungariei).

Clima este temperat-continentală cu influenţe mediteraneene şi atlantice, temperaturile oscilând de regulă între 2° C în ianuarie şi 23° C în iulie.

Populaţia actuală a Ungariei numără 11.300.000 de maghiari, din care doar puţin peste 2.000.000 sunt budapestani, ceilalţi populând cele 169 de oraşe şi 2.900 de comune aflate pe teritoriul Republicii Ungare, căci Ungaria este o republică parlamentară. Alte aproximativ 5 milioane de maghiari compun diaspora. Romano-catolici în marea lor majoritate, dar şi protestanţi, ortodocşi, mozaici etc., locuitorii Ungariei vorbesc maghiara, limbă aglutinantă, de origine fino-ugrică, dar şi, în funcţie de regiune, germana, slovaca, croata, româna. Cei mai tineri, mai ales în Budapesta, vorbesc însă la fel de bine engleza, franceza şi uneori italiana. Sunt însă cu toţii mândri de limba lor oficială, pe care o cultivă asiduu. Poate tocmai de aceea nu au luat ca pe un afront remarca lui Enrico Fermi care, întrebat fiind de studenţii săi dacă există fiinţe extraterestre şi luând în calcul faptul că limba maghiară nu seamănă cu nicio altă limbă, ar fi răspuns: „Da, există şi trăiesc printre noi: se numesc maghiari".

La fel de mândri sunt maghiarii de astăzi şi de istoria lor atât de zbuciumată. Dacă această mândrie este mai mult sau mai puţin vizibilă la maghiarul contemporan, monumentele ridicate la 1896 în cinstea Mileniului vorbesc de la sine despre felul în care urmaşii lui Árpád şi-au perceput locul şi misiunea istorică. Regat apostolic de la anul 1.000, Ungaria, înrudită prin regii săi cu marile case domnitoare din Europa, cunoaşte epoci de înflorire economică şi politică, artistică şi culturală, urmate de năvăliri, decădere, distrugere şi bineînţeles renaştere, stabilitate, reconstrucţie. Niciuna dintre aceste epoci Jiu le

trezeşte însă mai multe nostalgii şi nu le oferă mai multe motive de a fi mândri decât cea a dualismului, a doua Epocă de Aur a ţării. Memoria acestei epoci i-a ajutat pe maghiari să treacă peste marasmul început în 1940 şi terminat în 1989. Asta explică, poate, de ce maghiarii ţin în fond cel mai mult la conceptul de Europa Centrală.

Repere cronologice

896: Aşezarea triburilor maghiare, aflate sub conducerea lui Árpád, în zona Bazinului Carpatic.

997 – 1038: Ştefan cel Sfânt, nepot al lui Árpád, devine rege al Ungariei.

1.000: Are loc convertirea la creştinism a maghiarilor.

1055: Primul document scris în limba maghiară aminteşte ridicarea abaţiei de la Tihany, pe malul lacului Balaton.

1241: Invazia tătară a Ungariei, cu efecte devastatoare asupra dezvoltării ulterioare a regatului.

1458 – 1490: Domnia lui Mathias Corvin, considerată prima epocă de aur din istoria regatului. Masivă influenţă renascentistă.

1526: Bătălia de la Mohács, soldată cu înfrângerea armatei maghiare, marchează începutul epocii de dominaţie otomană.

1541: Transformarea Budei în paşalâc. Regatul Ungariei este împărţit în trei zone de dominaţie: habsburgă în vest, otomană în centru şi principatul autonom al Transilvaniei.

1686: Eliberarea Budei de sub ocupaţia otomană.

1703 – 1711: Războiul de eliberare condus de principele Transilvaniei Perene Râkoczi II împotriva Habsburgilor.

1800 – 1840: Puternică mişcare naţională reformatoare ce viza modernizarea politică şi economică, recunoaşterea limbii maghiare ca limbă oficială, afirmarea culturii maghiare etc. Cea mai importantă figură a acestei mişcări este contele István Szechenyi.

1848 – 1849: Revoluţia şi războiul de eliberare naţională a Ungariei, terminate cu înfrângerea dezastruoasă a armatei maghiare de către trupele habsburgice şi cele ţariste.

1867: Compromisul Austro-ungar. Monarhia Habsburgică devine monarhie dualistă, împăratul Franz Iosef ajunge rege al Ungariei, iar oraşul Pesta-Buda este a doua capitală a imperiului.

1873: Unificarea celor două jumătăţi ale oraşului Pesta-Buda cu Obuda.

1918: Dezintegrarea monarhiei austro-ungare.

1920: Tratatul de pace de la Trianon.

1938: Alianţa cu Germania nazistă.

1944: Ocuparea Ungariei de către naziști, arestarea lui Horthy şi instaurarea unui guvern-marionetă compus din membri ai mişcării fasciste a Crucilor cu Săgeţi. Deportarea evreilor din teritoriile controlate de maghiari la Auschwitz.

1945: Eliberarea şi apoi ocuparea Ungariei de către armatele sovietice. La primele alegeri, comuniștii câştigă 17% din voturi.

1947: Ultimele alegeri (relativ) libere din Ungaria sunt câştigate de comuniști, începutul perioadei de stalinizare a Ungariei.

1956: Revoluţia anti-stalinistă, înfrântă prin intervenţia trupelor sovietice. János Kádár preia puterea şi promite instaurarea unui socialism democratic.

1965: Consolidarea deplină a sistemului comunist este urmată de introducerea unor minime reforme economice, de o relativă creştere a nivelului de trai şi de atenuarea izolării impuse Ungariei.

1990: Partidul comunist maghiar renunţă în mod voluntar la putere. Instaurarea unui regim parlamentar democratic. Trupele sovietice părăsesc Ungaria.

Toată această istorie a lăsat drept moştenire Ungariei de astăzi o veritabilă salbă de castele, palate, mănăstiri etc. Dintre acestea, „doar" 800 de monumente istorice, cele mai multe aflate în partea de nord a ţării, fac parte din circuitul turistic actual. De vizitat nu ar putea să le viziteze pe toate nici cel mai ambiţios şi dedicat turist. Astfel încât nu ne rămâne decât să sugerăm câteva posibile trasee şi obiective de maximă importanţă.

Un prim astfel de traseu (de o zi) ar include, cu plecare din Budapesta, localităţile Tata, Gyor şi Hedervâr. La Tata puteţi vizita muzeul de istorie antică şi medievală a Ungariei, cât şi castelul în stil gotic construit în secolul 15 de regele Sigismund, reconstruit în stil renascentist de Mathias Corvin, distrus mai apoi de către otomani şi refăcut în stil neo-gotic de faimoasa familie Esterházy. La Gyor puteţi admira arhitectura barocă şi neo-clasică a Ungariei de secol 19, iar la Hedervâr, castelul renascentist al familiei Heder şi parcul ce înconjoară acest castel.

Un alt traseu ar putea include localităţile Fertod, Nagycenk şi Balf, La Fertod vă aşteaptă castelul familiei Eszterházy. Construit în secolul 18, castelul, alintat de mulţi cu numele de Versailles-ul

Ungariei, este celebru pentru muzeul pe care îl găzduieşte astăzi şi pentru festivalul internaţional de muzică dedicat lui Haydn, în epocă unul dintre oaspeţii de seamă ai nobilei familii. La Nagycenk puteţi vedea palatul (Castelul Roşu) în stil baroc al faimosului conte Sze" chenyi, în timp ce la Balf vă puteţi bucura de prezenţa băilor turceşti construite încă de la 1588 pe malurile lacului Ferto.

O altă zi o puteţi dedica vizitării monumentelor romane şi medievale de la Şopron. Aţi putea ajunge chiar şi până la Koszeg, o veritabilă bijuterie medievală şi muzeu în aer liber, locul eroicei bătălii anti-otomane de la 1532, când doar 800 de viteji maghiari şi croaţi au blocat înaintarea spre Viena a peste 60.000 de otomani. Cu atât mai bine dacă nimeriţi în perioada festivalului de artă medievală sau a celui de artă renascentistă, ambele organizate în timpul verii. Şi, dacă nu vă opriţi pentru mai mult timp în pivniţele podgoriilor din zonă pentru a degusta vinuri rafinate, aţi putea ajunge, spre înserat, şi la Sitke, orăşel celebru pentru ruinele din epoca romană, recent descoperite.

Budapesta g

Dacă mergeţi în Ungaria pe timpul verii şi sunteţi îndrăgostiţi de legende cavalereşti şi turniruri, atunci trebuie neapărat să ajungeţi la Nagyvâzsony. Dacă nu şi dacă preferaţi alte epoci, mergeţi la Seregelyes sau la Martonvâsâr, unde puteţi vizita castelul neo-gotic al familiei Brunswick, prea bună prietenă a marelui Beethoven, care a şi compus, de altfel, câteva piese pentru protectorii săi. La fel de bine puteţi alege să treceţi prin Verseg Fenyoharaszt pentru a admira castelul şi parcul aristocraticei familii Podmaniczky şi, eventual, pentru a vă testa abilităţile în ale călăriei. La Eger, ultimul punct al disperatei rezistenţe anti-otomane din secolul 16, vă puteţi plimba pe zidurile şi prin labirinturile castelului fortificat cu o vechime de 1.000 de ani, veţi admira catedrala gotică a oraşului şi puteţi degusta un excelent vin roşu, în timp ce la Noszvaj vă veţi bucura ochiul în superbul castel baroc construit de nobilul francez de La Motte, castel transformat astăzi în muzeu de artă. La Szerenes, situat în regiunea viticolă Tokaj puteţi vizita castelul renascentist şi muzeul Râkoczi, o perfectă punere în scenă a stilului de viaţă al aristocraţiei maghiare între 1500 şi 1800. Toate cele de mai sus nu reprezintă decât o infimă parte din numărul mare de castele, fortăreţe, palate renovate sau, uneori, reconstruite integral. Mai ales Transdanubia nordică este

presărată cu aceste vestigii.

Nici partea de sud a Transdanubiei nu vă va dezamăgi însă, cu atât mai mult dacă iubiţi vinurile şi arta. La Pécs, numit şi oraşul culturii, aflat la doar două ore şi jumătate de mers cu trenul de Budapesta, vă aşteaptă o atmosferă de veritabil centru universitar, prins într-o textură sofisticată ce include ruinele fostei aşezări romane Sopianae, magazine de artă şi restaurante, muzee şi comori de arhitectură, urme ce vădesc importanţa istorică a acestui oraş ce a jucat rolul de scaun arhiepiscopal începând cu 1009.

Puţin mai la sud, în climat mediteranean, vă puteţi desfată cu vinurile regiunii Villány-Siklos, vinuri a căror istorie se întinde pe mai bine de 2000 de ani şi care astăzi se produc în mai bine de 5.000 de podgorii, într-o varietate impresionantă de soiuri ce include Blue Franc, Blue Portuguese, Cabernet Franc, Cabernet Sauvignon, Merlot ca vinuri roşii şi rose, respectiv Riesling, Chardonnay şi Traminer dintre cele albe. Şi, dacă tot ajungeţi până aici, nu uitaţi că la Siklos *w*

Ştefan Chiru puteţi vizita castelul medieval al familiei Batthyány, construit la 1190, şi mica, dar splendida moschee turcească aflată în imediata apropiere. Nu ar strica nici dacă aţi da o fugă până la Nagyharsány, unde vă aşteaptă un muzeu de sculptură în piatră aflat în aer liber, muzeu ce se bucură de o faimă internaţională.

Noi mergem însă în primul rând la Budapesta. Aşa am hotărât doar! Restul obiectivelor turistice din Ungaria vor intra în atenţia noastră doar în măsura în care bugetul de timp ne va permite acest lucru.

Pregătiri de drum: rezervarea biletelor de transport şi a camerei de hotel (cu prezentarea variantelor)

A

m căzut de acord asupra faptului că nu vrem să mergem cu grupul la Budapesta. Nu vrem să fim restricţionaţi de nimeni şi de nimic, în afară de finanţele familiei. Prin urmare, adio agenţii de voiaj şi oferte, altfel avantajoase. Câteva telefoane rapide ne arata că programarea unei călătorii spre capitala vecină este o „nimica toată”. Cum preţul unui bilet de avion este cam piperat, iar de la agenţiile de transport rutier internaţional se pleacă doar cu programări şi nici preţul nu este chiar foarte generos, optăm pentru SNCFR. Ieftin, rapid, zilnic, fără rezervări, căci trenul circulă aproape gol, la vagon de dormit. Am trecut cu bine de primul obstacol.

Avion, zboruri directe:

TAROM şi MALEV asigură împreună legătura zilnică între Bucureşti-Otopeni şi Budapesta-Ferihegyi. Preţul variază între 270 şi 280 USD pentru un bilet dus-întors. Orarul plecărilor este următorul: Luni, marţi, joi, sâmbătă: plecare la 6, 20. Marţi şi joi: plecare la 15, 50. Duminica: plecare la 9, 15 şi 16, 35. Autocar: Agenţiile mari precum Eurottnes şi Eurotime se feresc să ofere locuri bitr

Budapesta H

pentru distanţe atât de scurte. Preferă călătorii care aleg ca destinaţie măcar Viena, Milano, Paris. Mai fericiţi sunt în acest caz ardelenii, care pot călători spre Budapesta prin intermediul unor firme locale de transport, ce fac astfel de curse regulat şi la preţuri modice, între 10 şi 15 euro, în funcţie de distanţă. Tren:

Cea mai bună şi mai rentabilă soluţie. Preţul este extrem de convenabil, un bilet dus-întors la vagon de dormit clasa a doua costă doar 50 euro/persoană. Trei trenuri fac legătura între Bucureşti Nord şi Keleti pu. În fiecare zi. Ister euronight, cu plecare la 18, 10 şi sosire la 7, 10, este cel mai rapid şi mai confortabil.

A doua muncă a lui Asterisc, adică a mea, a fost găsirea, pe Internet (normal, că doar trăim în secolul 21!), bazei „cartierului nostru general" din Budapesta. Confort, ieftin, central. Bat în taste „Budapest-acomodation" şi mă trezesc în faţa unei hărţi (vezi anexa l şi pagina de web http://www.budapesthotels.com) cu toate hotelurile, pensiunile şi casele cu apartamente aflate la dispoziţia turistului. Eh, acum e acum, Buda sau Pesta? Atmosferă de Predeal, cu linişte şi aer curat, sau tumult de metropolă, lumini în noapte şi gălăgia celorlalţi „invadatori de sezon", care nu se mai satură de restaurantele, berăriile şi cafenelele deschise non-stop? Simona îmi face un favor. Pot să aleg eu, ceea ce şi fac. Pesta şi numărul 28 de pe harta, o drăguţă „pensiune" aflată în zona o a oraşului, aproape de Kalvin ter.

Kalvin Pension este situată pe Gonezy u. 6, într-o splendidă clădire cu trei etaje construită în secolul 19. Camerele sunt mobilate după standarde Belle Époque, dar restul facilităţilor sunt cât se poate de contemporane. Camera noastră costă 40 de euro pe seară (cu un abundent mic dejun inclus în preţ). Rezervarea o fac prin fax şi scap astfel de nodul gordian al cârdurilor Visa, Mastercard şi American Express, pe care nu le deţin încă. Băieţi practici, ungurii ştiu că nu toţi esticii pot face faţă ultimelor cerinţe în materie de tranzacţii on-line şi,

dornici să atragă turişti, fac tot posibilul pentru ca aceştia să le „cadă în plasă”. Fericită expresie, dacă mă gândesc că Dunărea curge la doar 250 de metri de hotelul nostru.

12 Ştefan Chiru

Cam toate hotelurile de două stele şi pensiunile din această zonă turistică practică tarife cuprinse între 40 şi 50 de euro pe noapte pentru camere de două paturi. Tot în zonă puteţi găsi camere la:

— Kalmar hotel, două stele, situat pe Kelenhegyi u. 7, la nici 300 de metri de Podul Libertăţii, în Buda, de la gară două staţii cu metroul roşu, apoi cu autobuzul sau tramvaiul a. Preţ: 42 euro pentru o cameră dublă.

— Anna Hotel, trei stele, situat pe Gyulai Pal u. 14, la nici 200 de metri de staţia de metrou Blana Luiza, de la gară doar o staţie de metrou, preţ: 49

euro pentru o cameră cu două paturi.

Alte hoteluri:

— Hotei Platanus, 3 km de centrul oraşului, în Pesta, preţ cameră cu două paturi: 39 euro.

— Hotel Medosz, în centru! Pestei, preţ cameră cu două paturi: 42 euro.

Peters Apartments, 1 km de centrul oraşului, preţ cameră cu două paturi:

42 euro.

— Hotel Rila, 3 km de centrul oraşului, preţ cameră cu două paturi: 44 euro.

— Hotel Charles, 2 km de centrul oraşului, preţ cameră cu două paturi: 45

euro (+ 3% taxă turism)

— Zuglo Hotel, 4 km de centrul oraşului, în Pesta, preţ cameră cu două paturi: 45 euro.

— Hotel Dunapart, 10 km de centru, în Buda, preţ cameră cu două paturi:

47 euro.

Sosirea în Budapesta. Transportul local. Cazarea la hotel. Cârdul pentru Budapesta

Z

lua plecării. Bagaje. Gara de Nord, somn, vamă. Adio, somn. E deja 4, 30 după ora României şi 3, 30 după ora Europei Centrale. După

fusul orar, ne separă de maghiari doar o oră, unde mai pui că suntem şi în avans. Rămân pe hol pentru a prinde răsăritul şi pentru a vedea mult cântată sau, după caz, blestemata de poeţi pustă maghiară. Sate curate, culturi ordonate, case noi. Pe nesimţite, înlocuite de o multitudine de vile şi vilişoare superbe şi de bun gust. Am ajuns deja aproape de Budapesta, trecem pe lângă

aeroportul Ferihegyi, iar în zare se profilează dealurile din Buda. Se iţesc apoi la orizont, impunătoare, câteva vârfuri de catedrală îmbrăcate în brâuri de ţiglă multicoloră. Vechea zonă industrială a Budapestei, cu fabrici de final de secol 19, ce te trimit cu gândul la scrierile lui Friedrich Engels sau Jack London, cu garduri de beton vopsite de adolescenţii maghiari cu vopsele la tub (aflu că autorităţile îi încurajează în acest sens, înviorând astfel periferia cenuşie şi totodată cruţând, măcar parţial, zidurile monumentelor din centrul istoric de nelipsitele grafitti) se pierde rapid în urmă.

Ajungem în gara Keleti, impozantă clădire de secol 19. Naţiunile europene de la 1870 – 1914 s-au întrecut în a-şi construi cât mai frumoase gări, Opere, parlamente. Europenii acelei epoci nu treceau nepăsători prin gară. O admirau şi o înfrumuseţau cu coloane, statui şi nelipsitele ceasuri, vedeau în ea un simbol al progresului şi al capacităţii omului de a stăpâni spaţiul şi timpul. Schimbăm ceva bani, doar 10 euro, fiindcă aflăm de la un bun şi amabil localnic că rata de schimb este cea mai proastă în gară, cele mai bune rate fiind oferite de casele de schimb din zona Vaci utca (în august 2003, rata era de aproximativ 232 HUF/1 USD şi 254 HUF/1 euro). Ne suim în metroul roşu (vezi anexa 2), apoi schimbăm, după două staţii, cu tramvaiul, la suprafaţă, încă niţel pe jos şi… Pensiunea este la fel ca în pozele de pe Internet. Nicio problemă cu rezervarea noastră, căci budapestanul din industria hotelieră de azi este la fel de riguros şi meticulos ca vechiul birocrat, minus morga şi inflexibilitatea. Globalizarea a schimbat totuşi ceva în bine… Urmează să plătim la sfârşitul şederii. Suntem lăsaţi în intimitatea camerei noastre, nu. Înainte de a fi informaţi că putem lua micul dejun până la ora 10,00.

I i Transporturile sunt unul din punctele forte ale capitalei maghiare, mai i ales pentru un bucureştean, mai puţin pentru un budapestan, *i* nemulţumit şi el, ca tot esticul de altfel, de toate serviciile publice, Taxiurile în Budapesta sunt destul de scumpe,

preţuri rezonabile prae-l făcând doar două firme, Buda taxi şi City taxi, aproximativ 2 euro/km.; Dacă vă hotărâţi să veniţi cu avionul la Budapesta ar fi mai bine să luaţi până în centru un microbuz al aeroportului. Vă lasă acolo unde cereţi pentru doar 8 euro.

În oraş, lucrurile stau mai bine. Trei linii de metrou, roşu, albastru, galben, fac legătura cu aproape toate zonele de interes turistic. Preţul unui

14 Ştefan Chim bilet normai este de doar jumătate de euro. Biletele sunt aceleaşi pentru metrou şi pentru transportul de suprafaţă, unde beneficiaţi de numeroase autobuze, troleibuze, tramvaie. Harta turistică a oraşului indică perfect traseele acestora.

Intervalul între două trenuri de metrou este de 2 – 4 minute (în orele de vârf), iar în cazul celorlalte mijloace de transport de 5 – 10 minute. Orarul este afişat în fiecare staţie, în afara oraşului se poate călători fie cu Hev (metroul de legătură cu suburbiile), fie cu autobuzul (firma Volan este cea mai serioasă). Preţurile nu sunt foarte mari nici aici şi sunt afişate în toate staţiile, inclusiv reducerile, preţul abonamentelor etc., însoţite de explicaţii în limbile maghiară, engleză şi germană. Un bilet normal costă 125 HUF.

Scăpaţi de bagaje, în piele nouă, de turişti, echipaţi cu camere video şi aparate foto, cu plinul făcut cu o cafea bună (fumătorule, ţigările în Budapesta sunt scumpe şi nu tocmai bune. Probabil că tutunul e de vină, vreau să spun obişnuinţa cu un anumit tip de tutun. Şi nici oferta nu este aşa de mare ca la noi. Aşa că, dacă nu fumezi pipă sau trabuc, ceea ce ar fi în avantajul tău la Budapesta, ai grijă să strecori în bagaje câteva pachete luate de acasă. Dacă nu faci asta şi rămâi în pană de tabac, caută firmele pe care scrie Dohanyhaz), ieşim val vârtej pe uşa pensiunii noastre în micuţa dar cocheta stradă Gonezy Pal, apoi în bulevardul Vâmhâz (Ai). Înainte de asta am trecut totuşi pe la recepţie pentru a ne cumpăra câte un cârd turistic.

BUDAPEST KARTYA. Dacă intenţionaţi să staţi mai mult de trei zile în Budapesta, atunci profitaţi de serviciile şi reducerile oferite de Biroul de Turism al oraşului. Procuraţi-vă acest cârd (în gară, la aeroport, la hotel) şi veţi avea acces nelimitat la transportul public şi intrare gratuită la muzee. Mai mult, veţi beneficia de reduceri la turut turistic al oraşului organizat de firme specializate, la intrarea la băile termale, la biletele de concert, în unele restaurante şi magazine, la minibusul care vă transportă de la şi la aeroport etc. Totul pentru

numai 2800 HUF pentru două zile şi 3400 HUF pentru trei zile de persoană (fiecare adult poate trece pe cârd şi un copil sub 14 ani).

Budapesta

Este clar, dacă am elimina (imaginar) maşinile şi am schimba vestimentaţia pietonilor, Budapesta ar fi acelaşi oraş de secol 19, construit în cea mai mare parte după 1873, anul unificării celor două jumătăţi ale sale, Buda şi Pesta, încă buimaci, deşi avem cu noi harta turistică, o luăm la stânga, atraşi ca de un uriaş magnet de răcoarea ce vine dinspre Dunăre.

Budapesta este un oraş ce nu dă bătăi de cap noului venit. Bine sistematizat, împărţit în 13 districte (varos), el indică permanent hoinarilor, prin intermediul plăcuţelor albe cu chenar şi text negru, plasate pe absolut toate clădirile din oraş, pe ce stradă (utca, u.) se află, în ce piaţă (ter), pe care dintre marile bulevarde (korut, krt.) sau în apropierea cărui pod (hid). Aşa că ai puţine şanse să te rătăceşti. Unde mai pui faptul că locuitorii oraşului, vorbitori de engleză (tinerii) şi germană (mai ales bătrânii), şi poliţiştii (Rendorjeg) sunt întotdeauna drăguţi şi dispuşi să te scoată din încurcătură.

Dacă tot am ajuns aici, ţine minte următoarele numere de telefon: 112 – pentru orice tip de urgenţă, cu operatori vorbitori de engleză, franceză, germană. 438 – 8080 – pentru poliţie, operatori vorbitori de limba engleză.

Citadella, Monumentul Eliberării şi statuia St. Gellert, Districtul Castelului în Buda, Batthyány ter şi Insula Margareta

B

Budapesta este oraşul cel mai frumos de pe Dunăre; o savantă autopunere în scenă, ca şi Viena, însă cu o robustă substanţă şi cu o vitalitate necunoscută rivalei austriece. Budapesta dă senzaţia

Riţ

Ştefan Chim fizică a capitalei, cu o nobleţe şi o impozantă de oraş protagonist al istoriei… Magnificenţa de metropolă a Budapestei, care se bazează pe solida realitate a unei creşteri politico-economice, prezintă şi chipul unui seducător iluzionism… Dacă Viena modernă imita Parisul baronului Hausmann, cu marile sale bulevarde, Budapesta imită, la rândul ei, această urbanistică vieneză de transfer, este mimes-ul unui mimes". Cu răsuflarea tăiată, plecăm să verificăm în ce măsură Claudio Magris, autorul celebrei „*Danubius*", are dreptate. Deşi, nu ştim nici Viena şi nici Parisul decât din cărţi şi ilustrate (vezi

anexa 3).

Nici nu coborâm bine pe bulevard şi pe partea stângă ne lovim de un du-te-vino de popor pestriţ, încărcat cu sacoşe umplute parcă direct din Cornul Abundenţei, ce se vântură pe uşile batante ale unei clădiri cu faţadă neogotică, îmbrăcată în cărămidă şi cu acoperişul înveşmântat în râuri de majolică. Am fi fost tentaţi să spunem că este o gară, dacă nu am fi ştiut că este de fapt Piaţa Centrală a Budapestei (A2), construită în 1896 de Samuel Pecz. Cu o structură de metal cât se poate de modernă, dispusă pe trei niveluri şi acoperind o suprafaţă de lO. SOOM^2, piaţa este o îmbinare de plăcut cu util. Şi un simbol al oraşului, întrebaţi de guvern în anii ’60 dacă nu ar prefera ca piaţa să fie demolată pentru a se construi în locul ei una nouă, budapestanii au răspuns că mai bine ar dona ceva bani din buzunarul lor autorităţilor pentru a putea renova construcţia. Ceea ce s-a şi făcut.

De mărfuri nu vorbim, căci „se spâne gândul”. Bogăţia pământului maghiar şi hărnicia ţăranilor pustei („specie” pe cale de dispariţie odată cu transformarea lor în fermieri moderni) te pot face invidios, chiar dacă nu eşti fiziocrat în gândire. Legume, mai ales usturoi şi paprika, înşiruite ca mărgelele, carne – cea de gâscă fiind cea mai ieftină, dovadă că ungurii nu se bucură degeaba de faima de mari crescători ai acestei păsări –, mezeluri care mai de care, fructe, vinuri de soi, palinka. La etaj, mici manufacturieri te îmbie cu pânzeturile şi împletiturile lor de nuiele sau cu articole din piele, de o excelentă calitate. Noi cumpărăm în fugă doar nişte mere verzi uriaşe, ca să nu plecăm chiar cu mâna goală şi să nu-i refuzăm chiar pe toţi negustorii maghiari, şi pe aici ţi-e drumul.

Nu foarte lung drum, căci în faţă ne apare Szabadsâg Hid (A3), Podul Libertăţii, dar şi al sinucigaşilor, după cum aveam să aflăm mai

— Bp—” W”.

Budapesta 17

târziu. Sinucigaşi atraşi către acest pod de poziţia lui (la marginea oraşului în secolul 19), de viteza mai mare a cursului, de căderea de nivel şi de vârtejurile Dunării, ce asigurau, macabru, reuşita oricărei tentative.

O altă metodă fa modă era spânzuratul – şi asta nu doar în Budapesta sau în Ungaria, ci în întreaga Europă Centrală, care se confruntă la sfârşitul secolului 19 cu un val uriaş de sinucideri. Nu degeaba era popular în regiune cântecul „Tristă Duminică”, ce spunea

povestea unui tânăr sedus şi abandonat, ce îşi pune capăt zilelor la liziera unei păduri din apropierea oraşului său.

Pe noi ne opreşte în loc, preţ de o secundă, structura uriaşă de metal, vopsită în verde sumbru, străjuită la ambele capete de câte două coloane din vârfurile cărora te privesc ameninţător perechi de acvile ce păzesc Coroana Sfântului Ştefan şi stema Ungariei. Inaugurat în 1896, lung de 365 m, trepidând sub greutatea traficului infernal, podul ne lasă la celălalt capăt al său, chiar la picioarele Citadellei. În stânga podului, în sudul Budapestei, zărim în depărtare o insulă de fabrici şi cartiere muncitoreşti, o excrescenţă stalinistă pe corpul oraşului, o excrescenţă ce a jucat, însă, paradoxal, rolul de inimă politică a revoluţiei din 1956. Lăsăm această istorie recentă în pace şi privim spre dreapta, unde oraşul ni se arată în toată splendoarea sa şi plin de promisiuni.

Dincolo de pod, privirile ne sunt atrase deopotrivă de faţada în stil Art Nouveau a celebrului hotel de lux Gellert (A4), clădire finalizată în 1918 şi destinată a găzdui pe cei ce veneau la băi şi tratament în Budapesta, şi de dealul pe care tocmai va trebui să-l escaladăm pentru a ajunge la Citadella (A6). La baza dealului, Simona descoperă o bisericuţă săpată în stâncă, pe care intră să o exploreze de una singură. Eu motivez prin „necesitatea unei ţigări" rămânerea mea afară şi profit de moment pentru a trage cu ochiul în curtea interioară a hotelului Gellert. O abia întrezărită piscină albastră, cu valuri, mă determină să programez o nouă, viitoare vizită în Budapesta. Asta în speranţa că vreodată voi avea şi cârdurile de care vorbeam mai sus.

Ştefan Chiru

Să nu exagerăm totuşi. Intrarea la superbele băi termale de la hotel Gellert este accesibilă ca preţ. Nu trebuie să te cazezi neapărat aici pentru a te putea bucura de frumuseţea interioarelor băilor şi de efectele curative ale izvoarelor termale. Mai mult, băile de la Geilert nu sunt singurele din Budapesta, sunt doar cele mai frumos decorate. Nu sunt nici cele mai vechi şi autentice, nici cele mai bune. Ceiţii, apoi romanii şi în cele din urmă turcii ajunşi la Buda vor descoperi această minune a naturii şi vor instaura definitiv cultura balneară în Ungaria. Oraşul mai are astăzi în exploatare încă trei mari băi, cele turceşti, Rudas şi Kiraly (A5), aflate în Buda, ambele lângă malul Dunării, şi băile medicale Szecheni din Varosliget. construite în a doua jumătate a secolului 19.

Gâfâind, căci tutunul şi sedentarismul îşi spun cuvântul, ajungem, după lungi şi dese pauze în care tot admirăm de sus Pesta, faţă în faţă cu Monumentul Eliberării (A7). O coloană de 40 de metri înălţime, având în capăt statuia unei tinere femei purtătoare a ramurii de… oricum, nu măslin. La picioarele coloanei, încă două statui: o tânără muncitoare şi un tânăr spartan luptător ucigând balaurul (probabil fascismul, dealurile din Buda fiind unul dintre ultimele bastioane fortificate ale armatei germane aflate în retragere în 1944). Monumentul nu ne spune nimic. Grup statuar stalinist, cred că singurul pe care maghiarii nu l-au îndepărtat din oraş. Restul au fost strânse într-o expoziţie organizată în aer liber în Szoborpark, undeva la marginea oraşului. Culmea, maghiarii scot şi bani din această hidoşenie, pe care occidentalii se înghesuiau să o viziteze în primii ani de după 1989. Noi rămânem indiferenţi faţă de respectiva ofertă turistică şi ne gândim că poate doar copiii şi nepoţii noştri vor vrea să vadă arta acestui trecut roşu. Însă tu, cititorule, nu trebuie să faci neapărat ca noi. Şi ca să fim imparţiali, o să îţi spunem ce a avut de zis Akos Eleod în legătură cu crearea acestui Parc tematic:

„Generaţiile ce vin şi care nu vor mai trăi experienţa dictatorială a trecutului, trebuie totuşi să înveţe ceva despre această epocă apusă. Ceilalţi trebuie să înveţe să scape de sentimentul că aceste statui reprezintă în continuare o ameninţare. Dacă vor reuşi să le privească în faţă, înseamnă că ameninţarea şi frica au pierit. Mai mult, dacă vreodată, undeva în lume, vreun regim va mai ridica statui de

A

Budapesta \g nouă tone pentru a se autoglorifica, acest parc va juca rolul de lecţie vie a istoriei: el va reaminti oamenilor faptul că orice dictatură poate rezista decenii la rând, dar este în cele din urmă sortită prăbuşirii".

Monumentul Eliberării este opera sculptorului maghiar Zsigmond Kisfaiudy-Strobl (1884 – 1975) şi a fost executat la comanda şi pe cheltuiala statului sovietic, mai exact a mareşalului Kliement Voroşilov. Ridicat în 1947, el purta iniţial numele Genius şi includea, pe lângă cele trei statui ce pot fi văzute astăzi, şi o statuie a soldatului sovietic eliberator. Pe acesta din urmă autorităţile l-au mutat în 1992 în Parcul Statuilor. Unii ar fi vrut atunci să elimine definitiv din peisaj întreg monumentul – o încercare similară avusese deja loc în 1956 –, dar cei mai mulţi dintre budapestani au replicat spunând că

monumentul reprezintă de acum un simbol şi un reper al oraşului şi nu neapărat al ocupaţiei sovietice. Au încercat inclusiv să îi găsească altă semnificaţie şi au inventat chiar şi mituri, la fel de nefericite însă. De exemplu, s-a afirmat că de fapt monumentul fusese iniţial ridicat ca Memorial, în cinstea fiului lui Miklós Horthy, l st va fi, pilot erou, mort pe frontul rusesc în 1942.

Trecem, la fel de rapid, pe lângă bătrâna fortăreaţă (150 de ani), construită de austrieci după revoluţia din 1848 – 1849 şi menită a juca rolul de simbol al autorităţii politice şi militare a Vienei în faţa rebelilor maghiari, transformată acum în hotel, restaurant şi bazar de kitsch-uri. Şepci şi căşti militare sovietice, ceasuri de buzunar cu stea roşie încustată, pentru occidentalul lipsit de memoria comunismului, mici husari şi hondvezi de plastic, coloraţi strident, felicitări, pânzeturi etc. După ce admirăm de la înălţimea celor 130 de metri ai dealului capitala danubiana, începem a ne cobori la vale, spre statuia Sfântului Gellert (A8).

Memorialul Gellert a fost ridicat în amintirea martiriului Sfântului Gellert, călugăr benedictin, tutore al fiului lui Ştefan cel Sfânt şi unul dintre stâlpii creştinării maghiarilor, care maghiari l-au închis într-un butoi şi l-au împins de pe deal direct în Dunăre, la Anul Domnului 1046. Aceasta avea să fie ultima răbufnire de păgânism a maghiarilor abia creştinaţi, adesea prin sabie, de către Ştefan cel Sfânt. Străjuită de coloane dispuse în semicerc, statuia bătrânului episcop, cu biblia într-o mână şi crucea ridicată spre cer în cealaltă, ne face să ne

20 Ştefan Chiru simţim mici. La picioarele Sfântului, tolănit, stă un maghiar mustăcios, cu părul lung împletit în cozi, cu pumnal la brâu. Şi noi, care din vate ne ambiţionam să vedem în el o fecioară cu cosiţe de aur…

La baza dealului zărim, de un alb imaculat, podul Erzsebet (A9). Reconstruit după război, când armata germană l-a distrus pentru a opri ofensiva sovietică, podul suspendat de astăzi nu mai are farmecul originalului, pe care aveam să-l regăsim în câteva fotografii de epocă. Este însă la fel de util ca şi predecesorul său. Lângă pod, într-un mic părculeţ, întâlnim statuia lui Erzsebet (A10), frumoasa împărătească atât de dragă maghiarilor şi tot pe atât de mare iubitoare a Budapestei şi a supuşilor săi. Maghiarii au avut şi au şi astăzi un veritabil cult pentru împărăteasa lor poetă, asasinată de un anarhist italian la 1898. Un cult de care împăratul Franz Iosif nu a beneficiat niciodată. Este la

fel de adevărat că, spre deosebire de soţia sa, Franz Iosif nu şi-a arătat niciodată dragostea faţă de maghiari şi faţă de Budapesta, evitându-i cât mai mult cu putinţă pe prea mândrii şi rebelii săi supuşi.

Un scurt schimb de impresii şi de priviri aruncate ba fortificaţiilor din jurul palatului, ba şirului de hoteluri moderne de pe malul opus al Dunării ne duc pe nesimţite până în piaţa Adam Clark (Al 1). Nume nu tocmai maghiar, comentăm noi răutăcios. Aflăm însă din micul ghid de buzunar, procurat de la o tarabă din apropiere, că acesta este numele inginerului scoţian ce a proiectat atât podul cu lanţuri, cât şi imensul tunel ce trece pe sub dealul palatului din Buda.

Szechenyi Lanchid (A12), celebrul pod cu lanţuri, alt mare simbol al oraşului. Suntem tentaţi să-l traversăm şi să ne pierdem în Pesta. Impunător şi imperativ, Budavari Palota ne face însă să ne răzgândim. Plătim câte 1, 5 euro de persoană, ne suim în cabina trasă de cablu şi în mai puţin de două minute ne trezim în piaţa Szent György (A13) din Districtul Castelului. Coborâm câteva trepte pe lângă una din cele şapte statui ale uriaşelor, mitologicelor păsări Turul, simbolizând cele şapte triburi maghiare ale începuturilor, şi ne îndreptăm paşii către impunătoarea statuie ecvestră a Prinţului Eugeniu de Savoia, campionul luptei împotriva otomanilor, în 1686, armatele pancreştine conduse de el au eliberat Buda, dar au distrus integral

Budapesta 21

şi palatul regal, care reuşise să supravieţuiască îndelungatei stăpâniri otomane.

Privim din faţă masivul palat (Al 4), îi identificăm principalele aripi: la sud-est, construită în stil baroc, este aripa Maria Tereza, în centru se află aripa Hauszmann, la vest aripa ce adăposteşte biblioteca Szechenyi; apoi ne strecurăm printr-un pasaj din zid în curţile sale interioare.

Deşi urmele de locuire din zona pătatului datează din epoca preromană, istoria arhitecturală a actualului palat şi a districtului datează din secolul 13, regele Bela IV fiind primul care a realizat, în urma invaziei mongole din 1241, importanţa strategică a platoului lung de 1500 m al acestui deal ce domină Dunărea de la înălţimea celor 70 de metri ai săi. Secolele următoare înregistrează o continuă expansiune a palatului, mai ales în perioada regilor Angevini şi mai apoi sub domnia lui Sigismund de Luxembourg (1387 – 1437), în jurul

primelor fortificaţii medievale. Epoca de Aur a districtului coincide cu domnia lui Mathias Corvin (1458 – 1490), când zona începe să fie populată şi reprezintă centrul politic, cultural şi administrativ al regatului. Contemporanii erau impresionaţi atât de luxul şi frumuseţea clădirii, cât şi de anturajul renascentist al regelui şi al subtilei sale soţii, regina Beatrice, o Medici care a jucat un rol fundamental în viaţa regatului maghiar.

Distrus în timp de câteva ori, aproape ras de pe faţa pământului de bombardamentele sovietice din 1944, districtul a fost reconstruit integral după război. Doar câteva clădiri mai sunt astăzi originale şi pot fi uşor recunoscute după plăcuţele pe care scrie Muemlek. Astăzi zona face parte din patrimoniul UNESCO.

Ştim că în interiorul palatului, reconstruit în stil neobaroc de Miklós Ybl şi Alajos Hauszmann, se află Galeria Naţională de Artă, Muzeul de istorie al Budapestei, Biblioteca Szechenyi şi câte şi mai câte. Presaţi însă de timp, trecem în fugă pe lângă statuia unui călăreţ maghiar din pustă şi a calului său nărăvaş (ei trebuie să fie simbolul cel mai autentic al Ungariei) şi ne oprim în faţa Kintâmi regelui renascentist Mathias Corvin. Impunător grup statuar, reprezentând pe rege plecat la vânătoare împreună cu suita sa de nobili, cu şoimari, dar şi cu frumoasă, legendara Ilonka.

Ştefan Chim

Palatul oraşului Buda

Dăm ocol palatului pe lângă zidurile exterioare dinspre Buda, trecem pe sub o uriaşă poartă dominată de corbul cu inel în plisc al Huniazilor, pe lângă ruinele fostei fortăreţe romane, în stânga, şi cele ale unei abaţii de secol 13, în dreapta, privim coada descurajantă de vizitatori ce încearcă să intre la muzeul figurilor de ceară din apropiere şi, brusc, ne trezim faţă în faţă cu o maree de turişti plecaţi la vânătoare de suveniruri: tricouri cu Budapesta, dantele, ceramică, arcuri de lemn şi săgeţi în tolbe de piele ce imită pe cele ale strămoşilor turanici, genţi, curele şi bice din piele de o excelentă calitate, pipe şi multe, multe altele, toate cam scumpe pentru buzunarul nostru. De altfel, grupul-ţintă pentru negustorii de astfel de amintiri îl reprezintă masa de „colonişti germani de o săptămână".

E aproape miezul zilei şi soarele ne obligă să ne retragem pentru un scurt răgaz, la o bere şi un suc, la una din terasele din zonă. Preţurile sunt niţel cam piperate, căci suntem în plină zonă turistică.

Sunt însă întotdeauna afişate la intrare, în toată Budapesta, pentru a nu pune pe nimeni în situaţii jenante.

O gălăgioasă dar veselă coloană de maşini de lux, o nuntă, ce face înconjurul unei superbe coloane din piatră albă, a Sfintei Treimi, ne aduce aminte că următorul nostru obiectiv este Catedrala *lui* Mathias (A15). Sigur, turnul înalt şi ţigla multicoloră şi strălucitoare a acoperişului ne semnalaseră deja prezenţa în imediata vecinătate a monumentalului vestigiu. Nuntaşii ne fac doar să grăbim pasul spre intrarea în biserică.

Ridicată pe locul unei mai vechi biserici din secolul 13, Catedrala lui Mathias, o construcţie cu trei nave, de inspiraţie franceză, este astăzi cea mai importantă şi mai de valoare biserică din Budapesta, Combinaţia de

Budapesta stiluri, gotic şi baroc, şi-o datorează reconstrucţiei de la finalul perioadei de dominaţie otomană, răstimp în care biserica fusese transformată în moschee, şi intervenţiei de secol 19 a lui Frigyes Schulek. Încărcată în exterior, catedrala ne oferă în interior priveliştea unor se/en-dide coloane şi arcuri gotice, superbe vitralii şi o acustică de invidiat. Nici nu este de mirare că Franz Iosif a ales pentru ceremonia de încoronare a sa ca rege al Ungariei, la 1867, această catedrală. Mesa încoronării, a lui Franz L/szt, răsună din nou, chiar dacă regii de astăzi sunt doar doi frumoşi tineri maghiari.

Catedrala Sf. *Mathias*

La ieşirea din catedrală suntem atât de marcaţi de punerea în scenă, încât, în loc să o luăm la dreapta pentru a ne putea întoarce la coloana Sfintei Treimi (A16), coborâm la stânga, spre Dunăre, mai exact spre Bastionul Pescarilor (A17). Ne aşezăm la picioarele soclului statuii lui Ştefan cel Sfânt şi privim spre Bastionul Pescarilor. Mă crog, spre reconstrucţia în stil Viollet-le-Duc a fostului bastion, distrus (de către austrieci după revoluţia de la 1848 – 1849. Terase, muzică şi costume populare. Aici se fac bani frumoşi cu ajutorul turiştilor cazaţi ia Hilton Hotel, armonios amalgam de stil arhitectonic moldern, sticlă şi metal, cu elemente de gotic, rămăşiţe ale bisericii Sf. Nicolae, şi faţade în stil baroc. În faţa hotelului, limuzine de sute de cai putere. Puţin mai încolo, limuzine din secolul trecut, cu doar doi cai putere, de regulă lipiţani. Ne suim într-una şi, în zgomot de roată de lemn pe piatră cubică, facem un tur al districtului. Case de secol 16, cu ziduri pictate în culori vii, faţade baroce, splendide grădini interioare

încărcate de plante. „Spirit burghez decadent” şi nostalgie pentru confortul epocii imperiale… Trecem pe lângă Arhivele Naţionale Maghiare din Becsi Kapu ter (Al 8), ne gândim că, din păcate, ale noastre

Ştefan Chim au fost demolate şi facem semn mustăciosului nostru driver să oprească. Plătim şi începem să coborâm pe străduţele înguste spre Batthyány ter. Adio castel, adio secole de istorie.

Dunărea, nu tocmai albastră, încorsetată de malurile îmbrăcate în diguri de piatră, taie în două oraşul, conferindu-i totodată un echilibru şi un farmec ce-i lipsesc, din această perspectivă, Vienei. La stânga şi la dreapta, pe un mal şi pe celălalt, zeci de faţade multicolore, unele îmbrăcate în cărămidă aparentă. Plasat strategic pe malul pestan, uriaşul parlament domină peisajul, în Batthyányi ter (A19) ne atrag atenţia biserica reformată Szt. Anna şi o superbă clădire de două etaje decorată în cel mai pur stil rococo. Tot în piaţă, bat-o vina, o ditamai clătităria (se servesc peste 50 de feluri de clătite) ne aduce aminte că ceasurile sunt trecute de unu. Cum ochiul este prea bucuros, stomacul îşi cere drepturile, iar picioarele ne cam înjură, hotărâm să tragem undeva. Dar unde? Terase şi restaurante se întind pe tot malul Dunării până la Margit Hid (A20). Aflăm că şi pe insulă lucrurile stau la fel de bine. Cum nu prea avem foarte mult timp la dispoziţie, decidem să lăsăm „insula plăcerilor” în afara planurilor noastre şi să purcedem spre Pesta. Ne oprim doar la jumătatea podului Margareta pentru a vedea mai bine oraşul. Ah, călătorule, eşti de pe acum familiarizat cu oraşul. Aşa că, pentru a pătrunde cu totul în magia Budapestei, încearcă să ai la tine un CD player portabil şi un CD cu dansurile maghiare ale lui Brahms. Dacă ai cu tine toate acestea, nu trebuie decât să fii atent la maşini şi, dacă eşti melancolic, poţi să şi plângi. Prinde bine. Dacă spre seară ai să bei şi un vin roşu, un Egry Bikaver, ai să devii dependent de Budapesta.

Insula Margareta (A21), „insula unde iubirea începe şi se sfârşeşte”, după cum spune un proverb maghiar, are o lungime de 2, 5 kilometri, 500 de metri lăţime şi este principala oază de verdeaţă a Budapestei. Numele i-a fost dat de prea tânăra fiică a regelui Bela al IV-lea, care a promis-o de mireasă lui Christos dacă regatul său va fi salvat de mânia hoardelor tătărăşti. Regatul apostolic supravieţuieşte invaziei, iar tânăra prinţesă este predată călugăriţelor dominicane de pe insulă, moare tânără între zidurile abaţiei şi este ulterior canonizată.

Destin trist, de prinţesă, în secolul 16, turcii se vor folosi şi ei de izvoarele termale ale insulei şi de protecţia oferită de aceasta. La sfârşit de secol 18, Palatinul Iosif va

HH

Budapesta 25

planta arbori rari şi plante exotice, transformând insula într-o veritabilă grădină botanică, dar abia secolul 19 va deschide insula marelui public. Restul avea să vină: hoteluri, restaurante, cafenele, un teatru în aer liber, un stadion, terenuri de tenis, bazine pentru înot, o minigrădină zoologică. Şi multă iarbă şi aer curat, de care budapestanii profită din plin. Cum spaţiul oferit de insulă se dovedeşte uneori, mai ales vara, neîncăpător pentru numărul mare de budapestani ieşiţi să se răcorească, autorităţile oraşului au decis de curând, după modelul Parisului şi al Berlinului, să deschidă pe malul Dunării o plajă auxiliară cu lungimea de 1 km. Nu au avut nevoie decât de 1.200 tone de nisip, umbrele şi şezlonguri, palmieri şi duşuri (căci scăldatul în Dunăre este interzis).

Ajungem în Pesta şi, chiar la capătul podului, descoperim o splendidă străduţă, Pozsonyi (A22), doldora de terase ce-i ocupă trotuarele. Ne gândim să încercăm un schnitzel vienez la una dintre ele. Măcar atât să gustăm, la propriu, din Viena. Şi o bere, tot vieneză. Rină în capitala soră mai mare a Budapestei nu avem curajul să ne aventurăm acum, deşi Viena este la doar două ore şi jumătate de mers cu trenul sau cu autocarul. Mai târziu descoperim, tot în Pesta, şi cafenelele vieneze, cu prăjiturile lor vieneze, de la care (şi vă rog să mă credeţi că nu sunt un gurmand) nu m-am putut abţine.

Hosok ter, Monumentul Eroilor, parcul, grupul de clădiri istorice de la Vajdahunyad

I

n fine, după o trântă haiducească de aproape o oră cu schnitzelul de 30 de cm în diametru, un som! by galuska, două Gosser mici şi o cafea, mă târăsc spre tramvaiul ce urmează să ne ducă la Oktogon. Simona se distrează, căci ea a preferat să constate doar vizual şi olfactiv diferenţa între schnitzelul vienez şi cel otoman, limitându-se la o răcoritoare supă de vişine, o salată grecească şi un ştrudel.

Tramvaiul ajunge în staţie după grafic şi ne duce în viteză de-a lungul lui St. István krt. (B23), pe lângă teatrul de comedie (Vigszinhaz, B24) şi Gara Nyugaţi (B25), apoi pe Terez krt. (B27) până la destinaţie.

26 Ştefan Chim

Gara de vest (Nyugaţi) este prima gară construită în Budapesta, în 1846. Actuala clădire a fost ridicată în 1877 după planurile şi sub directa supraveghere a companiei lui Gustave Eiffel, iar structura de metal a gării a fost parţial executată la Paris. Cele mai multe dintre trenurile care vin dinspre oraşele transilvănene ajung în această gară. De altfel, cei ce se vor aventura în zonă vineri şi sâmbătă seara vor realiza imediat acest lucru după ce se vor intersecta cu grupurile de tineri exuberanţi, vorbitori de limbă română, veniţi la distracţie în Budapesta.

Zărim lângă gară uriaşul complex comercial şi hotelier Westend City Center (B26). Aici este unul dintre paradisurile celor ce au făcut din mersul la cumpărături un mod de a trăi. Mall-ul şi Unirea împreună şi încă mai rămâne ceva loc… Noi ne continuăm drumul, căci bugetul de timp limitat nu ne permite astfel de escale. Mai tentaţi am fi să ne urcăm în uriaşul balon ancorat deasupra acestui colos comercial. Am înţeles că pentru doar 3.000 HUF te poţi bucura timp de un sfert de oră de o privelişte extraordinară. Au ştiut ei, Cârcotaşii, ceva, dacă s-au suit să vadă oraşul de la înălţimea de 200 de metri. Oktogon (B28), îmbulzeală, metroul galben (B29), răcoare. Cam la suprafaţă şi cam mic, spunem noi după ce am văzut metroul roşu, de construcţie integral sovietică, cu staţiile sale de mare adâncime şi foarte spaţioase. „Da, ne şopteşte ghidul de buzunar, dar acela este un tronson modern şi trece pe sub Dunăre. Cel galben, construit la 1896, prima linie continentală de metrou, lungă de 3, 5 km, se încadrează perfect în standardele epocii sale. Şi face faţă şi pretenţiilor actuale". Ne suim în tren şi vedem bulevardul Andrâssy precum Fărâmiţă Lambru Parisul… Coborâm la Hosok ter (B30) şi iar rămânem cu gura căscată. Am vrut să spun impresionaţi. Din mijlocul unei pieţe uriaşe, monumentul eroilor (B31), flancat de cele două muzee de artă, îţi taie pur şi simplu respiraţia. Arpad şi ceilalţi şase conducători de triburi maghiare, dispuşi în jurul unei coloane înalte de 36 de metri, din vârful căreia priveşte triumfător Arhanghelul Gabriel, purtător al Sfintei Coroane şi al Crucii lui Lorraine. În faţa grupului statuar, operă a sculptorului György Zalla, ridicat la 1896, se află monumentul unor eroi mai recenţi, al revoluţionarilor de la 1956. În spate, dispuşi de-a lungul unei colonade semicirculare cu lungimea de 85 de metri, poţi admira întreg panteonul naţional maghiar, de la Ştefan cel Sfânt la Ludovic Kossuth.

Budapesta

Monumentul Eroilor

Eroism mistic nobiliar, mândrie naţională, dar şi spirit burghez, căci burghezia maghiară a pretins şi a reuşit să impună includerea în monument a unor statui simbolizând Munca, Bunăstarea, Onoarea şi Gloria. La stânga tronează Muzeul de Arte Frumoase (B32), la dreapta, Marea Expoziţie Naţională (B33), ambele inspirate de arhitectura clasică greacă *şi* construite în 1905 – 1906 de Albert Schikedanz şi Fulop Herezog. Primul poartă patina timpului. Cel de al doilea a fost recent curăţat şi aurit. Nu avem timp să intrăm – ar însemna practic să facem jogging pe culoarele acestor muzee. Ne promitem să revenim însă, pentru a ne putea bucura de colecţiile de artă egipteană, greacă şi romană, ca şi de cele de pictură italiană, franceză, flamandă şi maghiară.

În spatele monumentului se întinde parcul Varosligety (B34) cu tot cu grădina sa zoologică (B35), cea botanică, circul, băile Szechenyi, lacul artificial (pe care vara se practică sporturi nautice şi iarna patinajul) şi grupul de clădiri istorice de la Vajdahunyad (B36). Lăsăm copiilor paradisul oferit de cele dintâi şi optăm, oameni maturi, pentru cele din urmă, pentru clădirile de la Vajdahunyad, construite între 1896 şi 1908, un veritabil produs al culturii oficiale a Ungariei Mileniului.

Grădina Zoologică din Budapesta, întinsă pe o suprafaţă de peste 16 ha, a fost inaugurată în 1866 de biologul şi botanistul János Xantus. Noi nu surprindem în fugă decât poarta de la intrare, decorată în stil Art Nouveau, şi câteva dintre amenajările interioare, casa elefanţilor şi stâncile pe care se prăjesc fa soare urşii polari. Dacă aveţi timp, nu o ocoliţi, mai ales dacă mergeţi şi cu cei mici. Preţul aproximativ al unui bilet este de 750 HUF pentru copii şi 1.000 HUF pentru adulţi.

Ştefan Chim

„Un concentrat de kitsch, un amalgam eterogen de stiluri şi epoci istorice", spune Magris despre Vajdahunyad. Cetatea o imită la scară miniaturală pe cea de la Hunedoara, turnul este copia celui cu ceas de la Sighişoara, mica biserică romanică din interiorul curţii este o reproducere a celei din Jak, clădirea în stil baroc etc.

„Mda, kitsch, dar seducător", pare a spune tăcuta statuie a lui Anonymus, pe care un grup de japonezi tocmai îl căznesc cu camerele

lor video. „Dacă o să vă uitaţi mai bine", pare a ne spune notarul lui Bela al IV-lea, „o să vedeţi, de fapt, că arhitectul, Ignac Alpar, a reuşit să adune şi să ilustreze, prin intermediul a 21 de piese, tot ce este reprezentativ pentru istoria arhitecturii maghiare. Şi dacă vouă nu vă place, aflaţi că ungurii sunt foarte mândri de acest complex arhitectural şi..." Dojeniţi de Anonymus, pe care încercăm să-l îmbunăm imortalizându-l pe peliculă, ceea ce nu pare a-l impresiona prea tare, lăsăm în urmă Vajdahunyad şi ne purtăm paşii pe aleile umbrite ale parcului, spre băile Szechenyi (B37). Am fi putut să mai zăbovim niţel pentru a admira dansurile populare maghiare ale unei trupe aflate în turneu la Budapesta (vezi anexa 4). În jurul scenei improvizate în curtea castelului era însă un veritabil furnicar multietnic, iar orele sunt înaintate. Nu, încă nu a sosit ora cinei, deşi o masă la celebrul – între cele două Războaie Mondiale, ca şi acum – restaurant Gundel nu m-ar fi deranjat deloc. Cu atât mai mult cu cât fusesem informat de recepţionerul de la pensiune că aici te poţi bucura de cele mai alese şi mai veritabile preparate ale bucătăriei maghiare tradiţionale. Aflu mai apoi de la un „neimplicat turistic" că nici vorbă de aşa ceva, că gulaşul este o mâncare grea, de neam de păstori, picantă ca şi excelentele mezeluri maghiare. Mâncarea de la Gundel este budapestană şi deci cosmopolită şi rafinată. Dar merită încercată, mai ales dacă este stropită cu un vin unguresc (vezi anexa 5).

Este deja 18, 30. Trecem agale de Piaţa Eroilor şi ne îndreptăm spre Champs-Élysée. Aăă, Andrâssy (B38) voiam să spun, dar oricum nu am greşit prea tare. Bulevardul budapestan este o copie aproape reuşită a modelului parizian. Inclusiv datele tehnice sunt respectate cu stricteţe: deschidere, distanţa dintre pomii plasaţi pe margine şi vilele nobililor ce renunţaseră la castelele din provincie pentru a se muta în mândra lor capitală etc. Suntem puţin pierduţi, căci ghidul

—

Bvâapesla 29

nostru nu spune mai nimic despre superba arteră, clădirile, piaţetele şi statuile sale. Le admirăm însă pe fiecare în parte, pe cele renovate de băncile şi companiile ce au invadat Ungaria după 1989, cât şi pe cele ce par abandonate. Vor fi, să sperăm, la rândul lor luate sub aripa protectoare a vreunui mare grup financiar, căci ungurii ştiu să îşi vândă sau măcar să-şi închirieze cu profit ţara.

O plimbare pe Andrâssy, cina, Opera de Stat, taifas la o terasă

E

ste deja seară. Pe o mică străduţă (Vorosmarty u.), înainte de Oktogon, Simona zăreşte „farul" caracteristic tuturor pub-urilor şi bistrourilor din capitala maghiară, o reclamă luminată a firmei de bere ce patronează respectivul local. Localul nu se zăreşte însă. Ne apropiem şi citim pe frontispiciul de deasupra intrării: HADES (B39). La intrare, doi diavoli de piatră. Acum am înţeles. Intrăm (atenţie la scările abrupte pentru a nu vă strica seara!) şi suntem „loviţi" de ospitalitatea celor două tinere ce conduc singure întreaga afacere. În micul bistro se mănâncă excelent, se bea pe rupte, dar cu bun simţ, bere cehească, se ascultă jazz. Dacă nu te sperie creaturile de infern din firide, te poţi bucura de o cină minunată într-o atmosferă extrem de prietenoasă. Maghiarii sunt excelenţi convivi.

Timpul a zburat pe nesimţite la HADES, căci afară este deja întuneric. Piaţa Eroilor este magnific luminată. Coborâm agale pe bulevard, trecem de Oktogon, transformat într-un magnet al tineretului budapestan, pe lângă superbele terase din Liszt (B42) şi Jókai ter (B41) – dacă vreţi să vedeţi în centrul Europei un veritabil bar texan, intraţi la Cactus Juice (B40) – şi ne îndreptăm spre Opera de Stat (B43). Opera este închisă. Ştiţi, stagiunea (vezi anexa 6). Trebuie să revenim la toamnă dacă vrem să vedem clădirea în interior. Of, la asta nu ne-am gândit! Aşa că nu ne rămâne decât să admirăm din stradă această bijuterie în stil renascentist, ilustrativă pentru hibrida alianţă dintre mândria, vanitatea maghiară şi gloria acvilei habsburgice, ridicată la 1884 după planurile celebrului Miklós Ybl.

Ştefan Chiru

Opera de Stat din Budapesta

Magyar Aflami Operahâz

Construită cu prilejul comemorării mileniului, magnifica clădire este unul dintre cele mai importante monumente istorice din Ungaria. Pe faţadă pot fi admirate statuile unora dintre marii compozitori ai lumii: Monteverdi, Mozart, Beethoven, Verdi, Bizet, Ceaikovski. În interior – cele ale lui Franz Liszt şi Ferenc Erke! (care a compus imnul de stat al Ungariei şi primul director al operei). Sala în formă de potcoavă, cu cele 1200 de locuri, decorată cu frescele pictate de Károly Lotz, reprezentând Olimpui, casa zeilor, poleită cu aur, este la fel de impresionantă.

Lăsăm în urmă, plini de regrete, opera închisă nouă şi coborâm

spre Deak ter (B46). Suntem frânţi. Noroc că până la pensiune nu mai este aşa de mult. La capătul bulevardului, pe dreapta, o clădire impunătoare ne atrage atenţia. Este bazilica Sfântului Ştefan (B44), pe care urmează să o vizităm mâine. Luminată cu măiestrie, uriaşa catedrală ne invită să o privim măcar pentru o clipă de aproape. Ne apropiem pioşi, scandalizaţi de zgomotul de pe trotuarul din spatele nostru, întoarcem capul şi vedem o mulţime de tineri aşezaţi la mesele unei terase numite „Hopk" (B45). Blestemat fie-i numele, căci a fost într-adevăr cu cârlig, în fond, de ce să nu admiri bazilica în noapte de la masa unei terase…

Budapesta

Muzeul Naţional de Istorie, Sinagoga centrală, St. István Bazilika, Academia Maghiară de Ştiinţe, Parlamentul, Podul cu Lanţuri, Vigado ter, Vorosmarty ter, Vaci utca, Palatul Klotild

Marea Sinagogă

Ş

I s-a făcut lumină. Ziua a doua a şederii noastre în Budapesta se anunţă la fel de plină. Traseul nu va mai fi însă atât de lung şi nici atât de perfect conturat. Urcăm încet spre Kalvin ter (C47), apoi pe Muzeum krt (C48). Nu m-ar deranja deloc ca drumul meu spre job-ul cel de toate zilele să treacă pe un bulevard asemănător, dar aflat în Bucureşti. Muzeul Naţional de Istorie a Ungariei (C49) mă scoate din capcana melancoliei. Plasat într-un mic parc, având la intrare statuia lui János Arany, bunul prieten al poetului naţional Petőfi, muzeul dă cuprindere întregii istorii tumultuoase a Regatului Apostolic, a Ungariei otomane, a celei habsburgice, până în zilele noastre. Ne mulţumim deocamdată să-i admirăm faţada în stil neoclasic, construită la 1846 prin priceperea lui Mihály Pollack şi banii contelui Perene Szechenyi.

Mergem apoi întins spre Astoria (C50), după aceea pe Károly krt. (C51) până la intersecţia cu Dohany ut. Aici ne aşteaptă cuminte, parcă pentru a ne depăna în parte istoria comunităţii evreieşti din Ungaria.

Y

Nv\\\!

Ştefan Chmi

Marea Sinagogă (C52). Având 3.000 de locuri, este cea mai mare din Europa şi încă funcţională. Furia monomaniacală a naziştilor şi a Crucilor cu săgeţi nu a reuşit, din fericire, să elimine din istorie

comunitatea căreia Budapesta şi Ungaria îi datorează atât de multe. Un Memorial al Holocaustului vorbeşte trecătorului frivol despre grozăviile acestui trecut. Un grup de tineri evrei interpretează, pe o mică estradă din faţa sinagogii, cântece tradiţionale evreieşti. Viaţa merge mai departe, trecutul nu trebuie însă uitat. Acelaşi lucru pare a-l spune colecţia de relicve istorice şi religioase din micul muzeu plasat în interiorul clădirii, cât şi mulţimea de cărţi de istorie şi literatură evreiască de pe tarabele din incintă.

Ca de altfel aproape toate statele din regiune, mai ales cele ce includ teritorii ale fostului Imperiu Austro-ungar, Ungaria este un veritabil mozaic multi-etnic şi multicultural. Cel mai adesea şi cel mai lesne turiştii observă imediat influenţa germană în arhitectură, îmbrăcăminte, obiceiuri. Puţini ştiu însă că Ungaria de astăzi beneficiază de o importantă moştenire evreiască.

Timp de secole, istoria politică, economică şi culturală a Ungariei a fost (şi încă mai este) strâns legată de cea a comunităţii evreieşti. Modernizarea Ungariei, ştiinţa, arhitectura, artele nu pot fi înţelese în absenţa componentei ebraice. Cartierele Budapestei de astăzi, Terezvăros şi Erzsebetvâros sunt emblematice în acest sens, deşi cel mai reprezentativ pentru stilul de viaţă al evreilor din Budapesta rămâne vechiul cartier evreiesc, de secol 18, cu sinagogile, clădirile eclectice, magazine, restaurante şi cafenele ce păstrează încă parfumul timpurilor trecute. Nu doar Budapesta, ci întreaga Ungarie poartă semnele acestei existenţe multiseculare, sinagogi medievale şi în stil baroc putând fi admirate ia Şopron, Apostag, Debrecen, Pécs, Szeged, Măd, Gyor şi Miskolc.

Plecăm, nu înainte de a mai privi o dată construcţia în trei nave, ridicată între 1854 şi 1859. Stil bizantino-maur, turnuri impunătoare, rozete de piatră, brâuri de cărămidă albă şi roşie. Bogăţie, reflectând statutul economic, politic şi cultural al evreilor în societatea maghiară. Ar mai fi multe de spus despre asta, despre loialitatea evreilor faţă de Ungaria Mare şi cea Mică, despre acea „Iove and hate relation" din perioada interbelică. Noi ne continuăm itinerarul n " i! i>uni» „inn\n v

Budapesta budapestan pe Károly krt. şi apoi pe Bajesy Zsillinszky (C53), trecând prin Deak ter (B46). Ţinta precisă Szt. István Bazilika (B44), pe care am abandonat-o aseară scăldată în lumini feerice şi bombardată cu decibeli veseli de chefliii de la terasele din zonă.

Bazilica Sfântul Ştefan este cea mai mare biserică din Ungaria. De dată recentă, construcţia fiind începută în 1948, biserica acoperă o suprafaţă de 85 m lungime şi 55 m lăţime, Domul având un diametru de 22 m şi o înălţime de 96 m. Deşi iniţial planurile aveau în vedere ridicarea unei construcţii în stil neo-clasic, Miklós Ybl a transformat clădirea într-un veritabil exemplu de neo-renascentism.

Dăm roată bazilicii, cu privirile aţintite la statuile plasate pe marginea balconului sau în firidele domului. Ajungem pe esplanada din faţa ei şi citim pe frontonul vestibulul: EGO SUM VIA VERITAS ET VITA. Deasupra se află un basorelief uriaş, având în centru pe Sfântul Ştefan. Urcam treptele bazilicii şi lăsăm să cadă 100 de forinţi în cutia în care se strâng bani publici pentru renovarea monumentului, în faţă, altarul principal, construit în jurul statuii din marmură de Carrara a Sfântului. Pe partea dreaptă zărim un alt altar, închinat

Bazilica Sfântul Ştefan

Ştefan Chim

Fecioarei Maria, Patroana Ungariei, căreia, prin intermediul penelului lui Gyula Benezur, Sfântul Ştefan îi închină atât coroana, cât şi ţara. Restul, cititorule, trebuie să vezi cu ochii tăi.

Ieşim, ne uităm la soare şi ne bucurăm de faptul că am putut vedea bazilica în linişte, căci un grup de japonezi tocmai îşi face simţită prezenţa. Zrínyi ut. (C56), cafenele, tutungerii, mici băcănii. La intersecţia cu Nador ut. descoperim intrarea în Central European University (C57). Frumos proiect, să dai viaţă ideilor lui Karl Popper şi o şansă în plus în viaţă tinerilor studioşi din Est. Ajungem rapid în Roosevelt ter (C58), unde privirile ne sunt atrase de MAGYAR TUDOMANYOS AKADEMIA (C59), superba clădire a prestigioasei Academii maghiare de ştiinţe.

Recunoaştem de acum cu uşurinţă mâna lui Miklós Ybl după faţada neo-renascentistă a edificiului construit între 1862 şi 1865. Adevărate valori ne rămân însă necunoscute. Mă refer la Biblioteca Academiei, la colecţiile de manuscrise, la Codicele regelui Mathias şi la documentele epocii otomane. Ne întoarcem brusc spre piaţă căci simţim în spate privirile sfredelitoare ale unei statui de bronz. Ar fi trebuit să ghicim, undeva la umbra copacilor, prezenţa contelui István Szechenyi. În jilţul său, înconjurat de Neptun (navigaţia), Ceres (agricultura), Vulcan (industria) şi Minerva (inteligenţa, gândirea, căci suntem la doi paşi de Academia de ştiinţe, dar foarte probabil şi

alegorie a comerţului), contele pare să ne aducă aminte nu de rolul său în istoria Ungariei şi a Budapestei moderne, cât de prezenţa în imediata apropiere a Podului cu Lanţuri. Să dăm, prin urmare, Cezarului ce este al Cezarului.

Ne îndreptăm spre podul flancat de drapele, trecem pe lângă uriaşii lei de piatră ce păzesc această minune a ingineriei moderne, lungă de 380 de metri, construită din iniţiativa şi cu fondurile donate de Szechenyi la 1839. Gurile rele spun că împăratului de la Viena nu i-a surâs deloc ideea dar nu prea a avut ce face. Trecem pe sub uriaşul arc de piatră şi privim din nou Dunărea şi malurile. Lângă Academia de ştiinţe zărim abia acum, în toată splendoarea sa, faţada Art Nouveau a palatului Gresham (C60), intrat în renovări pe cheltuiala unei firme canadiene de industrie hotelieră, iar pe deasupra sa zărim cupola bazilicii Sfântului Ştefan, în amonte zărim

Budapesta 35

Parlamentul aşa că, la drum. Revenim pe Nador ut. (C61), unde ne face cu ochiul o veritabilă casă a cafelei: Kavehaz, Peste 50 de sortimente de cafea şi multe şi felurite cappuccino. La care se adaugă fursecuri cu unt, după moda englezească. Ghinion, înăuntru nu se fumează, dar n-am ce face, mă conformez, cafegioaica mea nu mă lasă până nu intrăm.

Cafenelele sunt un alt punct de atracţie în Budapesta şi, într-o măsură apreciabilă, responsabile pentru faima de care se bucură acest oraş în lume.

Marea majoritate a turiştilor, după o zi de preumblări, se alătură budapestanilor la o cafea tare şi o prăjitură dulce în una din cafenelele şi terasele oraşului. Tradiţie veche şi cu rădăcini serioase, căci la început de secol 20 în Budapesta funcţionau mai bine de 400 de cafenele. Erau acele locuri în care diferenţele sociale dispăreau, pentru moment, căci la mese puteai întâlni soldaţi şi aristocraţi, poeţi şi actori, funcţionari mărunţi şi directori de bancă.

Desigur, nu toate cafenelele erau la fel şi nici accesibile tuturor buzunarelor. Rafinamentul purta atunci, ca şi acum, numele de Gafe Gerbeaud – aşa îl chema pe cofetarul elveţian, celebru mai ales pentru specialitatea numită konyakos meggy.

Gerbeaud este o cafenea mare şi centrală, dar scumpă şi aglomerată. Dacă nu găsiţi loc la o masă, încercaţi-vă norocul la eleganta Gafe Muvesz, aflată pe bulevardul Andrassy, vizavi de Operă.

Este la fel de reprezentativă pentru cei ce caută înadins luxul epocii imperiale. Dacă nu sunteţi atât de pretenţioşi, atunci mergeţi la cafeneaua Zsolnay, aflată la parterul hotelului Beke Radisson, construit în anii 1930, sau la Ruszwurm, cea mai veche cafenea din Budapesta, aflată în districtul Castelului, în secolul 19 cafeneaua era atât de faimoasă, încât unii vienezi îşi comandau aici prăjiturile favorite. Legendară pe vremuri era şi Hauer Cafe, de curând redeschisă, fiind singura cafenea ce putea concura cu Cafe Gerbeaud. Aici vă puteţi îndulci cu o cafea vieneză veritabilă, o prăjitură Hauer sau, de ce nu, cu un Somloi Galuska. Lista ar putea continua mult şi bine, însă eu am să vă mai recomand doar cafeneaua Centra), fostă a scriitorilor, plasată în apropiere de Ferenciek tere, faimoasa Cafe New York, aflată la intersecţia bulevardului Erszebet cu strada Dohăny, şi cafeneaua Lukács, locul preferat în trecut de ofiţerii poliţiei secrete comuniste din Ungaria. Pe asta însă, trebuie să o găsiţi

36 Ştefan Chim singuri. Altfel nu ar mai avea niciun farmec.

Indiferent ce cafenea alegeţi, trebuie să ţineţi minte un singur lucru: ceea ce contează de fapt este să pierdeţi timpul în mod plăcut.

Remontaţi de cafea şi de aromele exotice din mica prăvălie, ieşim pe Nador ut., trecem pe lângă şirul de bănci din zonă, pe lângă o şcoală din care răsună vocile prichindeilor, pe lângă impunătoarea clădire ce găzduieşte MTV (C62), televiziunea maghiară de stat, şi ne abatem din drum trecând prin Szabadsâg ter (C63) pentru a admira clădirile publice din zonă şi pentru a vedea ce-i cu prea viu coloratul acoperiş ce se întrevede în spatele acestora. Poşta Centrală (64), asta aveam să descoperim. Plus o nouă piaţă, asemănătoare celei centrale, dar de mai mici dimensiuni. Hold ut., apoi pe Bathori ut. spre piaţa Kossuth Lajos (C65). Undeva pe stânga, într-un mic

Parlamentul

L".

Budapesta părculeţ din zona pieţei, de pe un podeţ de bronz, ne priveşte trist un omuleţ mic, îmbrăcat în trend, cu pălăria-i veche pe creştet şi umbrela lungă sprijinită de antebraţ. E statuia lui Imre Nagy, pe care maghiarii nu l-au uitat. Trecem strada şi ne apropiem de clădirea Parlamentului (C66), Orszâghâz. Stil neogotic combinat cu baroc, arhitect Imre Steidl, care s-a inspirat din arhitectura Palatului de la Westminster, lungime 268 m, suprafaţa 18.000 m^2. Construcţia a fost ridicată între 1885 şi 1906. Uriaşă clădire. Lei de piatră la intrare

şi 88 de statui, toţi regii maghiari, blazoane săpate în piatră. 27 de intrări şi 29 de scări de acces, 691 de camere şi peste 20 km de coridoare. Două uriaşe corpuri de clădire ce adăpostesc cele două Camere cu 450, respectiv 300 de locuri. Deasupra tuturor acestora, sprijinită pe 16 gigantici stâlpi tronează impozanta cupolă a domului, înalt de 96 de metri.

Da, cititorule, ştiu, aştepţi mai multe detalii, mai multe descrieri plastice, o părere personală. Trebuie să te dezamăgesc. Vino şi vezi cu ochii tăi ceea ce unii adoră, iar alţii detestă. Strecoară-te eventual şi în interiorul acestei inimi politice a Ungariei. Asta dacă ai noroc, e vacanţă parlamentară, nu sunt programate vizite oficiale. Poate reuşeşti să te agăţi de un grup organizat de turişti. Turul durează aproximativ 20 de minute, timp în care tu poţi filma, fotografia şi chiar sta pe scaunele parlamentarilor. Dacă ai ochi buni, ai să le zăreşti şi pe cele pe care au stat, înainte de 1918, Iuliu Maniu şi Alexandru Vaida-Voevod. Noi nu am reuşit şi a trebuit să ne imaginăm totul plecând de la cele câteva fotografii din ghid. Pentru asta nu a trebuit decât să trecem pe lângă flacăra ce arde în memoria revoluţionarilor de la 1956, să ne aşezăm pe una din băncile din Kossuth Lajos ter şi să visăm.

Statuia lui Kossuth nu ne mai spune acum nimic. Îi ghicim paternitatea istorică. Marmură roşie, grup statuar cu trăsături bolovănoase. Liderul revoluţiei, ţăranul, o femeie cu pruncul în braţe, un hondved înarmat. Formulă standard. Şi când te gândeşti că săracul Kossuth, fugit după revoluţie la Londra, era să ajungă falit din cauza dragostei ce-i purtau revoluţionarii maghiari, care îi trimiteau zilnic zeci de scrisori cu taxă inversă. Mai aruncăm o privire fugară şi pe faţada albă, împodobită cu statui, a Muzeului de Etnografie (C67).

Ştefan Chim cu care ne vom revedea curând şi apoi coborâm spre Dunăre. Roosevelt ter, Podul cu Lanţuri (Al 2), şirul de hoteluri şi terase de lux de pe malul fluviului, tarabe cu suveniruri de toate felurile. Şi, bineînţeles, turişti care le cumpără după ce le cercetează cu ochi de experţi. Unele mărfuri merită, altele nu, dar fac parte, împreună cu negustorii, din peisajul turistic al zonei. Suntem pe Dunakorzo, locul favorit de promenadă al turiştilor.

Vigado ter (C69). În spatele micuţului parc se vede celebra sală de concerte. Perfect proporţională, grăitor exemplu pentru stilul romantic în arhitectura maghiară, clădirea, construită între 1859 şi

1864, este opera arhitectului Frigyes Feszi. La exterior, arcuri de piatră orientală încadrând uriaşe ferestre, coloane, statui şi o multitudine de arabescuri, complicată dantelărie de piatră, în interior, scări monumentale, săli de bal la etaj, sala de concerte cu o acustică de invidiat şi o istorie muzical-interpretativă pe măsură, în spatele sălii Vigado descoperim vesela şi spaţi-*Sala de concerte Vigado* °™\ că Vorosmarty

6 (C70). Nici nu este de mirare că de acest loc se leagă numele multora dintre festivalurile şi sărbătorile Budapestei (vezi anexa 7). O nouă cafea şi o îngheţată la Cafe Gerbeaud (C71). Scump, monşer, da' nu se face să nu… că doar e cea mai cea cafenea în urbe. Parol! (Profit de acest intermezzo ca să vă spun că Nenea Iancu, Caragiale, este unul dintre cei mai jucaţi şi gustaţi de public la Budapesta şi asta nu pentru că râde de societatea românească de secol 19. Nu neapărat pentru asta.)

Budapesta

Ei, acum e acum! Vaci utca. (C72), străduţa comercială pe care nu o ocoleşte absolut niciun turist ajuns în capitala Ungariei. Din zori şi până în seară bătută de pâlcurile de pedestraşi de toate naţiile, cu sute de magazine, restaurante, terase, hoteluri şi pensiuni, case de schimb şi lista e lungă, Vaci ut. a devenit celebră abia în ultimii 13 ani. În Bucureşti, Lipscanii ar fi putut juca cu brio acelaşi rol, beneficiind şi de avantajul tradiţiei. La noi proiectul nu a reuşit, însă la unguri este un veritabil succes. Strada e lungă, dar prea veselă şi colorată pentru a te lăsa să oboseşti. Ispite la tot pasul şi de tot felul, iar eu nu sunt legat de catarg precum Ulise şi nici Simona nu are ceară în urechi precum camarazii eroului homeric. Aşa că singura noastră şansă de a scăpa din acest tărâm al pierzaniei este să căutăm rapid un obiectiv turistic concret.

Evrika! Palatul Klotild (C73) se află la câţiva paşi de Vaci utca. Cele două clădiri cu turn, gemene, nu ne pot însă ţine departe de torentul de turişti decât pentru un foarte scurt timp. Aşa că tragem aer în piept şi ne aruncăm din nou în vâltoare. Masa de oameni ne împinge de la spate, ne loveşte din faţă şi doar norocul şi apropierea orei prânzului ne determină să încercăm să ne salvăm pe o insulă cât de mică. Un mic bistrou ne atrage atenţia. Scăpăm din vâltoare pentru mai bine de o oră şi jumătate.

Să nu mă întrebi acum, dragă cititorule, cum se numea acel

bistrou şi care ar fi locaţia lui exactă. Sigur, aş putea să te mint, căci am o broşură cu toate lăcaşurile pierzaniei din Budapesta: restaurante, bistrouri, pub-uri, cafenele. O să o găseşti la rândul tău la hotel, alături de numeroase alte pliante, hărţi, oferte de toate felurile. Recepţionerul va fi cu siguranţă drăguţ şi te va îndruma la rândul său. Ţine minte o singură regulă: dacă meniul cu preţuri cu tot nu este afişat la intrare, mai bine fereşte în lături. Bine, am înţeles, vrei totuşi o trimitere. Atunci caută pe Vaci utca splendidul restaurant *Nauţiilus* (să nu-l confunzi cu zgubiliticul pub *Jules Verne*, aflat în vecinătate). Atmosferă de vis, într-un restaurant ale cărui banale ferestre au fost înlocuite de splendide acvarii. Trebuie să fii însă mare iubitor de meniuri din peşte şi fructe de mare, să ştii să deguşti un vin ales etc. Ce!? Nu îţi convine!? Costă prea mult!? Atunci alege una din pizzeriile de peste drum (vezi anexa 8).

Ştefan Chim

Budapesta burgheză: Erzsebetvaros, Terezvarbs, Lipotvaros.

S

e poate spune că de acum am scăpat de grija de a nu rata cumva o părticică din Budapesta monumentală. Aşa că hotărâm să mergem unde ne-or duce ochii şi mintea. O plimbare la picior prin districtul şapte, poreclit Chicago, prin cartierul evreiesc, pe bulevardele ce ţes pânza de păianjen a Budapestei burgheze, cea care, spune Magris, „îşi dorea un trecut heraldic şi încerca să mascheze tumultuoasa expansiune industrială a oraşului". Cum a crescut oraşul? De ce a crescut? Cum trăiau şi cum trăiesc budapestanii? Cum arătau casele lor de dincolo de faţadele somptuoase?

Fac apel la ghidul de buzunar. Laconic şi lacunar, că doar e ghid turistic. Despre Inner City nu spune decât că a fost locuit în antichitate de către romani, că în secolul 13 se ridică prima incintă semicirculară de fortificaţii, menită a-i proteja pe locuitori de invazii precum cea tătară (zidul avea ca limite spre est actualele Kalvin ter, unde se mai pot vedea câteva fragmente din zidul de incintă şi Deak ter) şi că oraşul se extinde vertiginos abia în secolul 19. Mda, despre secolul 19, mai nimic. Trebuie să caut altă sursă sau să intuiesc. Intru într-o librărie din apropiere de Kalvin ter şi am noroc. Găsesc la un preţ convenabil studiul prestigiosului istoric maghiar Peter Hanak, „*The Garden and the Workshop*", publicat la Princeton University Press în 1995. Am acum mai mulţi ochi pentru a vedea şi înţelege Budapesta.

Am intuit corect axioma istoriei. Urbanizarea de tip modern se confundă cu dezvoltarea capitalismului şi apariţia burgheziei. Cele din urmă sunt responsabile, timid în secolul 18, apoi masiv în 19, de dispariţia privilegiilor, zidurilor, vechilor bariere sociale. Ele dau naştere oraşului modern, centru industrial şi comercial, dar şi centru administrativ, cultural, educaţional. Societatea nu va face altceva decât să urmeze modelul. Oraşul modern (şi Budapesta nu face excepţie) nu înseamnă doar fabrici şi uzine, cum spune cântecul lui

Budapesta 41

Andrieş. Din contră, el este cel care cunoaşte separarea-netă a spaţiului de muncă şi a celui de locuit, a spaţiului public de cel privat, a celui de afaceri de cel comercial şi de cel administrativ. De aici, o nouă topografie şi necesitatea unei infrastructuri complexe, căci oraşul modern este extrem de mobil, pe orizontală şi pe verticală.

Plasată şi ea în calea răutăţilor, Budapesta va renaşte cu greu din ruine şi cenuşă abia în secolul 18. În niciun secol, populaţia creşte de la 20.000 la 60.000 de locuitori. Oraşul rămâne însă provincial, dacă îl comparăm cu Viena, care avea la acea dată, la 1800, peste 233.000 de locuitori. Provincial era în aceea epocă şi aspectul urbanistic al Budapestei, clădirile publice, instituţiile culturale şi universităţile existând doar în mintea patrioţilor maghiari. Consilierii imperiali de la Viena ar fi preferat ca Buda să rămână o fortăreaţă în calea ameninţărilor, iar Pesta un biet hinterland agricol al capitalei imperiale.

La 1848 lucrurile stăteau însă altfel. Provinciala Pesta avea deja 150.000 de locuitori. Axa în jurul căreia gravita viaţa maghiarilor se mută ferm în pustă. Terezvaros devine acum cartierul meşteşugarilor şi micilor negustori maghiari, dar şi al micii şi mijlociei burghezii evreieşti. Tot acum Lipotvaros devine districtul preferat de negustorii bogaţi, mulţi dintre ei greci şi germani, de înalţii funcţionari publici şi de intelectuali, uneori chiar de mica nobilime. Acum apar în peisajul oraşului primele palate cu două sau trei niveluri, primele hoteluri şi clădirile cu apartamente de închiriat.

Cele mai multe dintre clădirile construite în prima jumătate a secolului 19 în Budapesta sunt astfel de *apartment houses*. Cu intrare prin curţi interioare întunecoase, dispuse câte 4 până la 8 apartamente pe palier, mai mici şi întunecoase la primele niveluri, mai spaţioase, aerisite şi luminate la ultimele. Jos, mică burghezie şi proletari, sus,

burghezia înstărită. De aici şi distribuţia inegală a tuberculozei: jos – generalizată, sus – o excepţie.

Stilul perioadei: clasicismul, expresie a virtuţilor burgheze, menit a-i distinge pe stăpânii în devenire ai oraşului de aristocraţi, mari iubitori de baroc. De învins învinge clasicismul, devenit popular în întreaga Europa Centrală în prima jumătate a secolului 19.

Ştefan Chim în interior, cele mai multe dintre apartamente aveau între 3 şi 6 camere. Cei mai înstăriţi preferau mobila Biedermeyer. Îşi permit să aibă living room, dining room, mai multe bedrooms şi chiar bath room privat, al familiei. Desigur, cei bogaţi nu-şi pun problema spaţiului şi continuă să aibă mobilă stil baroc.

Budapesta prin care ne plimbăm noi astăzi este însă majoritar construită între 1869 şi 1914, când capitala Ungariei dualiste ajunge de la 270.000 la 880.000 de locuitori, în această epocă oraşul creşte atât în plan orizontal (aprox, 200.000 clădiri), cât şi pe verticală (15 – 20% dintre construcţii au mai mult de patru niveluri). Sistematizarea oraşului după modelul Vienei are loc tot acum. Iar stilul neo-renascentist se impune în faţa clasicismului.

În această perioadă, spre deosebire de cea anterioară, primul etaj, mult mai spaţios (uneori 11 – 12 camere/, respectiv cca. 300 m^2), cu balcoane şi ferestre mari, este locuit de nobili sau de burghezia înstărită. Cel de al doilea, cu camere mai scunde şi lipsit de balcoane, este locuit de burghezia de mijloc sau de funcţionari publici, iar celelalte etaje, unde apartamentele au de regulă 2 – 3 camere, sunt locuite de mici negustori şi uneori de muncitori. Vezi clădirile de pe Andrâssy, de pe István korut şi de pe Erszebet korut.

Trecerea dintre secole înregistrează apariţia unui nou stil arhitectural – Art Nouveau. Am amintit deja câteva clădiri ilustrative pentru acesta. Cu siguranţă, este stilul care va atrage permanent atenţia turistului venit din România, mai ales a celui din fostul regat. Art Nouveau, sau Jugenstil, sau Sezession, sau tranziţia în arhitectură de la premodern la modern. Plus ceva spirit rebel, căci stilul generaţiei Fin de Siècle rupe vechea armonie şi simetrie a stilurilor tradiţionale. Balcoane decorate, mozaicuri, acoperişuri în valuri, într-un cuvânt faţade vii, animate. Mai ţii minte, cititorule, Poşta centrală? Ia caută din ochi şi etajele superioare din Szervita ter. Este mai aproape de natura umană acest stil tocmai pentru că este mai puţin raţionalist şi desfide utilitarismul? Nu ştiu, dar mie îmi place. Nu pentru că aş crede

neapărat că mai multe ornamente înseamnă mai multă artă, ci pentru că stilul redescoperă şi integrează elementele culturii folk, eliminând totodată vechile limitări economice impuse de clasicism.

Budapesta

Unde suntem? Nu ştiu exact şi nici nu are vreo importanţă. Cea de a doua zi a şederii noastre la Budapesta se apropie de sfârşit. Suntem aproape de Dunăre şi de Parlament, pe Falk Milksa ut. Ieşim pe mal, trecem de Podul cu lanţuri şi am vrea să privim pentru mai mult timp oraşul despărţit de ape. Hotărâm să luăm cina pe unul din vaporaş el e-restaurant acostate între podul Erzsebet şi Podul cu lanţuri. Un alt vaporaş ne ridică apoi din Marc ter şi ne plimbă între maluri până dincolo de insula Margareta şi înapoi. Oraşul arată superb în noapte, mai ales că nimeni nu se zgârceşte atunci când se pune problema consumului de electricitate. Podul cu lanţuri, Palatul şi Parlamentul sunt inundate de lumini.

Budapestanii au vrut să-l contrazică pe cancelarul Metternich, care spunea la început de secol 19 că Asia începe dincolo de Rennweg. Şi au reuşit, chiar dacă Budapesta nu e chiar Viena. De câştigat de pe urma compromisului (Ausgleich) de la 1867 a câştigat cu siguranţă capitala maghiară, acest Babei arhitectural central-european, cu

Podul cu Lanţuri

Ştefan Chiru componentele sale istorice dar şi futuriste, cu stilul său eclectic. Rănile timpurilor din urmă, găurile făcute de proiectilele germane în 1944 şi de cele sovietice în 1944 şi 1956, îl fac cu atât mai preţios cu cât oraşul te invită permanent să consumi istorie.

La întoarcere, ne oprim la un superb bistro din zona pensiunii, Amsterdam house (D74). Bere, evident. Bună. Inclusiv pentru febra musculară, încerc, la sfatul dat de un nativ, o combinaţie explozivă: Gosser, austriacă, acidă şi spumegătoare, cu Unicum, maghiar, bitter amar de plante, făcut iniţial special pentru împăratul. Trăsnet! De pe butelca rotundă şi neagră de bitter, Franz Iosif mă priveşte niţel încruntat. E, dacă mai ai energie în tine, cititorule, învoire de la stăpânire şi eşti iubitor de jazz, dă o fugă şi până la Făt Mo's (D75). E în apropiere. Sau până la Old's Men Pub (D76). E niţel mai departe, aproape de Blaba Luiza ter, dar am auzit că îşi merită faima (vezi anexa 9). Viaţa de noapte în Budapesta e splendidă şi sigură. Aşa că merită experimentată, în fond, nu rişti decât să te sperii de vreun homeless ghemuit printr-un cotlon de pasaj subteran sau să fi acostat de o

frumoasă „pasăre de pradă”. Ai înţeles tu ce vreau să spun. Şi să ştii că, dacă eşti însoţit, nu eşti neapărat protejat. Mai mult, s-ar putea ca respectiva să vă reproşeze, dacă o refuzaţi, că nu sunteţi un cuplu „modern” (vezi anexa 10).

Muzeul Naţional de Istorie a Ungariei

Z

lua a treia. Suntem frânţi, dar nu putem lenevi, căci oraşul ne cheamă. Am programat pentru astăzi un traseu cultural. Mă rog, ce o fi aceea într-un oraş prin excelenţă cultural, întreabă ghidul nostru, oarecum ofuscat? Am vrut să spun că am vrea să facem un tur al muzeelor, răspund eu. Bine, *dar care muzee anume*, *căci sunt cam* multe? ne întrebăm, retoric, amândoi (vezi anexa 11).

Muzeul Naţional de Istorie a Ungariei (C49). El ar fi primul. Este aproape de pensiunea noastră, la doar câteva sute de metri. Desigur, nu ăsta este argumentul forte, ci faptul că superbele colecţii de artefacte

T

Budapesta îţi oferă prilejul de a învăţa atât de multe în atât de scurt timp despre istoria Ungariei şi a poporului maghiar. Organizat cronologic şi te matic, muzeul oferă vizitatorului posibilitatea de a se confrunta cu absolut toate episoadele importante din istoria acestor meleaguri, de la apariţia omului şi până în zilele noastre. Pentru ca tu să te bucuri astăzi de această oportunitate, la organizarea şi dotarea muzeului au lucrat timp de două sute de ani echipe de istorici, arheologi, muzeo grafi. Să intrăm, deci.

Ca mai toate muzeele naţionale de istorie şi cel al Ungariei a fost fondat în secolul 19, epoca naşterii conştiinţei naţionale şi a răspândirii idealurilor burgheze. Contele Perene Szecherâyi, erudit membru al aristocraţiei maghiare, a fost unul dintre primii fondatori ai muzeului, în 1802

Muzeul Naţional ac Istorie a Ungăriri

Ştefan Chim el donându-şi colecţiile proprii naţiunii maghiare. Desigur, după ce a primit în prealabil acceptul împăratului Franz Iosif. La acea vreme, colecţiile muzeului cuprindeau 11.884 cărţi tipărite, 1156 manuscrise, 142 volume de hărţi, 2019 monede de aur şi argint, antichităţi şi câteva portrete ale unor proeminente figuri istorice.

La începutul secolului 19, valoarea obiectelor aflate în custodia muzeului se ridica la uriaşa, pe atunci, sumă de 160.000 forinţi, ceea ce

făcea ca muzeul să fie al treilea de acest gen ca importanţă în Europa.

Iniţial, colecţiile au funcţionat în clădirile unei mănăstiri pauline, ulterior, după războaiele napoleoniene, exponatele fiind mutate în clădirea vechii universităţi. Va fi însă curând nevoie de o nouă locaţie, căci în 1807 Dieta a acceptat statutul de instituţie naţională pentru noul muzeu şi a apelat la donaţii publice pentru a mări colecţiile. Nimic nu era foarte clar în aceşti ani ai începuturilor, patrioţii maghiari donând muzeului tot ceea ce ei considerau a fi de valoare şi importanţă naţională. De exemplu, Julianna Festetich îşi dona superba colecţie de minereuri, care va deveni piatra de temelie a viitorului Muzeu de Istorie naturală al Ungariei. Mulţi alţii au donat sume importante, ce au permis achiziţionarea unor colecţii deja existente, precum cea de antichităţi a celebrului om de ştiinţă Miklós Jankovich.

Cum valul de entuziasm nu putea fi lesne controlat, iar muzeul ajunge să reprezinte pentru tot mai mulţi un simbol al mândriei şi conştiinţei naţionale a maghiarilor, Dieta va vota în 1832 alocarea sumei de o jumătate de milion de forinţi pentru construirea actualei clădiri a muzeului pe terenul donat de Ducele Antal Grassalkovich.

Clădirea, în stil neoclasic, proiectată de Mihály Pollack, a fost construită între 1837 şi 1847. Are 24 m înălţime în interior, acoperă o suprafaţă de 7894 m^2 şi are un volum de 157.600 metri cubi. Aşa de mândri au fost maghiarii de noul lor muzeu, că la 15 martie 1848 nu au găsit loc mai bun pentru adunarea populară ce a marcat începutul revoluţiei lor decât micul parc din faţa clădirii. Aici avea să recite Sándor Petőfi imnul naţional şi de atunci încolo tot aici se vor aduna budapestanii pentru a-şi sărbători ziua naţională. Prin urmare, muzeul de istorie nu este doar una din clădirile monumentale ale oraşului, ci şi un veritabil simbol al libertăţii umane şi naţionale şi al progresului social.

x\\N

Budapesta *f 47*

Lăsăm în urmă porticul roman sprijinit de cele opt coloane şi statuile de pe timpanul sculptat de milanezul Raffael Monti – în centru, Pannonia, la dreapta, ştiinţa şi arta, la stânga istoria şi faima – şi admirăm zidurile şi scările centrale, ample, decorate în fresce alegorice de către Kâroly Lotz şi Mor Than. Intrăm de acum în Istorie.

Prima sală este dedicată epocii regilor arpadieni (secolele 11 – 13). Relicve simbolizând puterea regală te întâmpină la tot pasul:

coroana bizantină, podoabele mormântului lui Bela III şi al soţiei sale Ana, prinţesa Antiohiei, un tron de marmură roşie datat în jurul lui 1200, bijuterii de aur şi argint, crucifixuri, manuscrise, sigilii. Trecem în cea de a doua sală, a dinastiei de Anjou, ce a punctat istoria Ungariei în secolul 14, epoca în care centrul politic al regatului apostolic se afla la Visegrád. Bijuterii şi obiecte de cult, arme şi piese de mobilier, o superbă statuie a Sfântului Gheorghe, toate vorbind despre creşterea Ungariei şi deschiderea ei spre Apus. De altfel, următoarea sală nu face altceva decât să completeze tabloul. Epoca lui Sigismund de Luxembourg, pictat de Albrecht Dürer şi cea a lui János Hunyadi, cu statuile sale gotice, stofe fine, pocaluri etc. oferă fragmente din gloria trecutului statului medieval maghiar.

A patra şi a cincea sală sunt dedicate epocii renascentiste, a regelui Mathias. Piese de o mare valoare, de producţie locală, dar şi de import, multe de origine veneţiană şi florentină, câteva din piesele celebrei Biblioteci Corvina, medalii, arme, armuri. Viaţa regilor şi a cavalerilor lor începe să fie secondată însă de prezenţa orăşenilor şi a ţăranilor. Răscoala lui Doja din 1514 ocupă un spaţiu semnificativ. La fel, bătălia cu sfârşit tragic pentru maghiari de la Mohács (1526). Apoi două secole de urgie, de dominaţie otomană (secolele 16 şi 17). Arme, armuri, carpete orientale, piese de faianţă şi vase din porţelan de China.

Să mă opresc aici? Mai bine da, îmi şoptesc amabil însoţitorii mei. Risc să te plictisesc, cititorule. Mai mult, nici măcar nu aş reuşi să îţi spun mare lucru. Restul istoriei maghiare se desfăşoară în nu mai puţin de douăsprezece săli. Staţii obligatorii, printre multe altele, la 1848, 1867, 1918.

Ieşim din acest excurs prin istoria maghiară puţin nelămuriţi. Regi, nobili, politicieni, intelectuali de marcă, mari bătălii şi mari decizii. Cam rankeana perspectiva, ceea ce într-un fel era de aşteptat.

Ştefan Chim

Doar muzeul este o creaţie de secol 19. Noi vrem să aflăm însă câte ceva şi despre maghiarul cel de toate zilele, despre talpa ţării, despre descendenţii direcţi ai urmaşilor lui Arpad. Despre ei nu ştim mai nimic. Ceva fragmente de muzică populară cu inflexiuni extrem-orientale am auzit la Bastionul Pescarilor în prima zi. Am mai văzut şi ceva produse ieşite din mâna meşterilor populari pe la tarabele din zona palatului şi în vitrinele de pe Vaci ut.

Muzeul de Etnografie

G

hidul ne aminteşte de promisiunea făcută cu o zi în urmă, aceea de a vizita Muzeul de etnografie (C67) din apropierea pieţei Kossuth Lajos. Un fel de Muzeu al Ţăranului Român, dar de dată mai veche şi mai bine dotat.

Osfoglalkozâsok, sau, pe înţelesul tuturor, „vechile ocupaţii", ale maghiarilor, evident, în primul rând pescuitul şi creşterea animalelor. Fără de acestea, spunea Otto Herman (1835 – 1914), unul dintre părinţii etnografiei din Ungaria, nimeni nu va putea vreodată să-i înţeleagă pe maghiari, originile şi istoria acestora. Prea bine, ne spunem noi, să-i vedem pe maghiarii cei adevăraţi. Ce să îţi spunem însă ţie, cititorule, despre cele văzute? Şi ei, ca şi noi şi ca probabil mulţi alţii în lume, sunt maghiari din secolul 19, când şcoala i-a transformat din ţărani cu identitate cât se poate de locală în membri ai naţiunii, în rest, câte bordeie, atâtea obiceie. Maghiarul din pusta nu prea seamănă cu cel din ţinutul muntos. Cel din est seamănă cu noi, cel din vest, cu neamţul. Vestimentaţia lor diferă şi ea, pălăriile, încălţările, culorile şi modelele de pe cămăşi, pantaloni, fuste, baticuri vorbesc de la sine despre mai multe feluri de maghiari. Maghiarul generic nu există decât în imaginaţia noastră. Şi dacă ar exista aievea, el nu ar arăta neapărat precum cel transilvănean, cu care suntem noi familiarizaţi, şi nicidecum ca budapestanul de astăzi. Restul îţi rămâne ţie să descoperi, dacă ai să vrei să zăboveşti vreo două ore pe culoarele acestui frumos muzeu.

Budapesta

Muzeul de Arte Frumoase şi Galena Naţională din Palat

C

e am putea vizita în această zi dedicată muzeelor? Poate Galeria Naţională din Palat (B33), ale cărei expoziţii permanente îţi facilitează întâlnirea cu vârstele artei maghiare, cu sculptura în piatră a Evului Mediu şi a Renaşterii, cu pictura, broderiile şi altarele Goticului, cu arta barocă a secolelor 16 – 18.

Tot în palat ai putea vizita Muzeul de Istorie al oraşului. Sau ai putea merge la Muzeul de Arte Frumoase (B32) din Piaţa Eroilor, unde trebuie să te opreşti în dreptul sculpturilor în marmură greceşti şi romane, al splendidei ceramici mediteraneene şi al vaselor şi statuetelor din bronz. Ai putea să zăboveşti puţin şi asupra artei

Muzeul de Arte Frumoase
Ştefan Chim

Egiptului antic. Dacă nu eşti răbdător din fire, atunci treci la galeriile ce expun pictura, sculptura şi grafica europeană (italiană, franceză, olandeză, engleză) dintre 1300 şi 1800. Undeva, într-o sală de la primul etaj, ai să descoperi chiar o sculptură, un călăreţ ieşit din dalta lui Leonardo da Vinci. Nici cei care preferă arta modernă nu vor fi dezamăgiţi. Trebuie doar să plătească cei şase dolari şi eventual să se agaţe de un grup de turişti pentru a beneficia de explicaţiile ghidului, un adevărat profesionist.

Primăria oraşului editează lunar un ghid turistic al Budapestei. În acest ghid, distribuit gratuit, vei găsi trecute toate muzeele, adresele, orarul lor şi preţul biletului de intrare. Vezi să nu H confunzi cu *Peşti est*, echivalentul lui Şapte *seri*, pentru că atunci ai să afli cam aceleaşi informaţii – adică doar în ce priveşte restaurantele, pub-urile, discotecile şi cinematografele budapestane.

O cină la Sir Lancelot

D

acă eşti învăţat cu astfel de experienţe, atunci nu trebuie să îţi mai spun eu că zilele sacrificate pe altarul artelor şi coridoarele muzeelor sunt în general mai epuizante decât cele în care alergi bezmetic prin tot oraşul. Să încheiem, prin urmare, această seară aparte într-un mod asemănător. Adică epuizant.

Cum în timpul zilei nu prea ai avut răgaz, decât eventual pentru un sandviş şi o cafea, fa cum îţi spun eu. În apropiere de gara Nyugaţi, preţ de 150 de metri cum intri pe Terez krt. pe partea dreaptă, vei întâlni o cochetă străduţă numită Podmanicky utca. Coboară agale, tot pe partea dreaptă, nu te lăsa momit de Crazy Cafee, şi în câteva clipe ai să te loveşti de un uriaş cavaler din piatră. Nu este altul decât Sir Lancelot (C54), celebrul cavaler al Mesei Rotunde şi, mai nou, emblemă a restaurantului budapestan ce-i poartă numele.

De regulă, este bine să rezervi o masă din timp la acest restaurant, să vrei să cheltuieşti cam 20 – 25 euro de persoană, dacă ai gabaritul asemănător cu al lui Radu Anton Roman şi doar 12 euro de persoană, dacă îl ai pe al lui Busuioc (asta pentru că poţi să iei orice fel din

meniu pentru două persoane). Dacă eşti vegetarian, nu mai intra

sau mulţumeşte-te cu o excelentă supă de ceapă ori de linte, servită într-o uriaşă coajă de pâine. Priveşte în jurul tău cu atenţie înainte de a comanda ceva. Nu doar armele din decor şi pictura de pe pereţi sunt de inspiraţie medievală, ci şi mâncarea. Cantitativ şi calitativ te va dărâma literalmente, dacă te vei ambiţiona prostește să termini muntele de cărnuri ce ţi se va pune în faţă. Dacă nu ai nimic la sfârşit, înseamnă că eşti rudă îndepărtată a faimosului Obelix. Sau a lui Gargantua.

Sigur, nu am spus nimic despre preţurile restaurantelor. Păi e cam greu să spui ceva clar despre acestea. Totul depinde de restaurant şi de ce alegi din meniu, în general însă, un meniu consistent nu trece de 10 euro, o cafea costă cam 1, 5 euro, o bere bună face cam 2 – 4 euro, o prăjitură nu depăşeşte de regulă 1 euro, o sticlă de vin bun poate să te facă să scoţi din buzunar cam de la 7 euro în sus. Mai ieftin poţi mânca la restaurantele chinezeşti sau fa cele aflate în afara zonei turistice.

Godollo

C

ea de a patra zi. Am hotărât că va fi o zi mai lejeră. Mai mult, că vom sta cât mai departe de zarva oraşului. Aşadar, dimineaţa vom merge la Godolão, iar după-amiaza ne vom plimba pe dealurile împădurite şi răcoroase din Buda. Prea bine, căci azi se anunţă temperaturi ridicate.

La Godollo ajungem relativ uşor. Luăm metroul roşu până la capăt, apoi ne suim în Hev. Coborâm aproape de capăt şi nici măcar nu trebuie să întrebăm unde este… Am uitat să vă spun: ce căutăm la Godollo? Palatul Grassalkovich sau reşedinţa regală de la Godollo, asta căutăm. Numele şi-l trage de la Antal Grassalkovich, nobilul croat ce şi-a construit palatul pe proprietatea de la Godollo, primită de la imperiali în schimbul serviciilor sale. Planurile aparţin celebrului arhitect al barocului european, András Mayerhoffer.

Palatul de astăzi are forma unui dubâu U. O parte dintre aripile palatului au fost refăcute după 1989 şi transformate în muzeu, altele – în hotel de lux, iar la o parte a clădirii încă se lucrează.

52 *Ştefan Chim*

Construcţia palatului a început în 1741 şi a fost terminată după 1760 pentru că numărul aripilor a crescut continuu, iar la acestea s-au adăugat în timp o capelă, o baie termală decorată cu marmură roşie şi

picturi murale, o seră şi alte câteva dependinţe absolut necesare unui nobil habsburg respectabil.

La vremea aceea, palatul trebuie să fi impresionat pe mulţi, dacă ne gândim la faptul că a servit de model, că „stilul Godollo" şi-a lăsat amprenta asupra multor palate din Ungaria, precum cele de la Aszod, Hatvan, Nagyteteny şi Pe cel Aripile dispuse spre spate, faţada împărţită în trei secţiuni, balconul central sprijinit pe coloane ionice, ferestrele înalte de aproape şase metri şi cupola dublă sunt doar câteva dintre elementele ce i-au impresionat pe contemporani. Faima palatului face înconjurul imperiului, căci în 1751 Maria Theresa însăşi face o vizită (cam prelungită şi extrem de costisitoare după standardele noastre) la Godollo. Înainte de vizită – redecorări masive, în marmură, ale apartamentelor imperiale şi amenajarea după moda franceză a timpului a uneia din grădinile interioare. După vizită, o avere cheltuită pe tablouri care să ateste şi să păstreze în memoria palatului trecerea împărătesei prin aceste locuri.

Antal Grassalkovich II nu putea să nu contribuie cu nimic la faima palatului şi a familiei sale. Între 1782 şi 1785 o parte din turnurile iniţiale ce deschideau fiecare aripă a castelului sunt dărâmate pentru a da, printre altele, un aspect mai paşnic construcţiei. Va adăuga apoi palatului camere în care urmau să locuiască muzicanţii săi şi va construi o sală de teatru (astăzi singura sală de teatru construită în stil baroc din Ungaria). Trupe de teatru venite de la Viena sau de la Buda, acompaniate de mica orchestră a contelui, vor da aici numeroase spectacole.

Antal Grassalkovich III nu este atât de dornic de schimbare precum înaintaşii săi. Nu construieşte decât o orangerie pe latura de nord a palatului şi, la cererea soţiei sale, o Eszterházy, transformă parcul francez într-o grădină englezească şi adaugă acestuia două mici lacuri artificiale pentru lebede. Suntem deja la 1817.

În 1841 Antal Grassalkovich III moare şi cu el se stinge – pe linie masculină – şi celebra în epocă familie nobiliară croată. La 1850 palatul va fi cumpărat de un bancher maghiar, György Şina, căci familia Eszterházy

Budapesta 53

are destule proprietăţi şi o mare nevoie de lichidităţi, iar mai apoi, în 1864, devine proprietatea unei bănci belgiene. Cum proprietarii de origine burgheză nu prea vor să locuiască la ţară,

palatul se degradează considerabil până în 1867, când începe a doua sa vârstă de aur.

Răscumpărat de statul maghiar, renovat după planurile lui Miklós Ybl, palatul este inclus pe lista proprietăţilor coroanei. Franz Joseph va trage aici cu ocazia încoronării sale ca rege al Ungariei. Regele va reveni des aici pentru partidele sale de vânătoare. Soţia sa va vizita de asemenea palatul şi-l va transforma într-un Schönbrunn de provincie, de un lux mai puţin formal. Va scrie aici o mare parte din poeziile sale şi va putea călări liberă prin pădurile din apropiere, îşi va atrage astfel nu doar bârfele Vienei, ci şi dragostea maghiarilor.

Palatul a fost integral renovat după 1867. Camerele dinspre nord au fost atribuite împăratului. O cameră pentru fumat, apoi biroul cu uşă blindată, pereţi îmbrăcaţi în tapet de mătase gri-vernil, fotolii şi canapele de piele galbenă, trofee de vânătoare, fotografii şi tablouri. Spre sud, camerele împărătesei. Domină culoarea violet, favorita Elizabetei, mobila albă şi draperiile de culoare roşie. Un mic salon, apoi camera de scris, un dressing room şi dormitorul, rămas neschimbat de ia vizita celeilalte împărătese, Maria Theresa. Din dormitorul de la etaj, împărăteasa putea coborî direct în salonul de la parter, iar de aici putea ajunge printr-un coridor în sala de călărie. Lângă dormitorul Elizabetei se afla camera Idei Ferenezy, confidenta şi partenera sa de lectură, apoi camerele copiilor: Maria-Valeria, Gisella, Rudoif. Teatrul şi vechea pivniţă unde nobilul croat îşi ţinea berea au dispărut acum pentru a face loc camerelor pentru oaspeţi, mult mai numeroşi decât în trecut, ofiţerilor din suita imperială, medicilor etc. Familia imperială (în Ungaria, regală) stătea la Godollo mai ales primăvara şi toamna. Locul oferea un refugiu din calea formalismului vienez, păduri pline de vânat, locuri excelente pentru călărie. După moartea soţiei sale, survenită în 1898, Franz Iosif avea să vină tot mai rar aici, ultima dată în 1911.

Aici va funcţiona în 1919 cartierul general al trupelor Republicii Sovietice Ungare. După 1920, aici îşi va stabili reşedinţa Miklós Horthy, iar palatul redevine loc de pelerinaj şi recreere pentru politicieni şi nobili. Singura modificare adusă palatului în epocă o

Ştefan Chiru reprezintă ataşarea unui adăpost anti-aerian. Al doilea război mondial cruţă palatul de bombardamente, dar nu şi de jaruri. Germanii fură aproape tot în timpul retragerii lor din 1944, apoi vin sovieticii, care transformă clădirea în spital de campanie şi pun pe

foc stucaturile de lemn şi restul mobilierului. Sovieticii nu vor pleca definitiv din palat decât în 1990, iar începând cu 1994 palatul a intrat într-un amplu program de renovare.

Fără să vreau, am expus la o alta scară un fragment din acea parte din istoria Ungariei pe care nu am apucat să o spun ieri, la muzeu.

În fine, după o scurtă plimbare prin grădinile din spatele palatului intrăm în cofetăria din sala de la parter, unde bem o cafea şi mâncăm o prăjitură, un doboş ce seamănă prin jocul său de culori cu faţada maiestuoasei clădiri. Merită şi cafeaua şi prăjitura, mai ales în această atmosferă de mic Schönbrunn. La Viena cine ştie când ajungem…

Hungaroring fi

I

n drum spre Godoll Fformula l, puteţi să vă opriţi la Mogyorod (19 km de Budapesta) pentru a vedea Hungaroring. Circuitul se află amplasat într-o vale naturală, înconjurată de dealuri ce asigură o excelentă vizibilitate – mai bine de 80% din lungimea traseului – din absolut orice punct v-aţi afla. Tocmai de aceea circuitului i se mai spune de către spectatori şi „Farfuria".

La inaugurare, circuitul avea o lungime de 4013, 786 metri. Ulterior, în 1989, prin crearea unei combinaţii de curbe S menite a transforma circuitul într-unul mai rapid şi mai spectaculos, lungimea acestuia s-a redus la 3968 metri, în 2003 circuitul a fost din nou modificat, el având astăzi o lungime totală de 4384 metri.

Cea mai strânsă curbă de pe traseu are o rază de 20 de metri, cea mai mare – una de 400 de metri. Linia dreaptă de dinainte de finish are 700 de metri lungime, o deschidere de 15 metri şi permite atingerea vitezei de 320 km/h. În rest, pista are o lăţime ce variază între 10 şi 11 metri. Diferenţa de nivel între cel mai înalt şi cel mai jos punct al traseului este de 36 de metri.

Budapesta
Hungaroring

Pista are o structură complexă formată din trei straturi de asfalt cu grosimea de 5 cm fiecare, turnate peste un strat de 20 cm de pietriş, aşezat la rândul său peste un strat de beton de 20 cm grosime. Astfel, circuitul atinge cele mai înalte standarde tehnice cerute de FIA

(Federation Internationale de l'Automobile), FOM (Formula One Management Ltd.) şi ASN (The National Automobile Sport Federation of Hungary), fiind unul dintre cele mai sigure din lume.

Cursa de la Hungaroring are loc de obicei la jumătatea lunii august. Dacă vrei să asişti, ai grijă să rezervi din timp bilete şi cameră la hotel. Dacă vii la Budapesta în altă perioadă, eşti cu maşina personală şi ai o maşină bună, încearcă să vezi dacă nu cumva, în schimbul unei taxe nu foarte mari, nu poţi testa la rândul tău circuitul. Preţ de câteva minute te poţi pune în pielea lui Schumacher, Barrichello, Alonso sau, mă rog, a favoritului tău.

Zilele Automobilului sunt un prilej pentru a-ţi testa atât maşina, cât şi abilităţile personale în ale şofatului. În Loc să faci asta pe autostradă, poţi să încerci să vezi cât eşti de bun pe o pistă de Formula 1. Poate chiar eşti un campion înnăscut.

56 Ştefan Chiru

Circuitul de la Hungaroring îţi oferă posibilitatea de a da acest test în fiecare zi de la 9.00 a.m. la 5 p.m. Timp de 30 de minute (pauză 10 minute între cursele organizate) circuitul de la Hungaroring poate fi al tău pentru doar 1.500 HUF. Dacă nu îţi ajung 30 de minute, atunci plăteşte 6.000 HUF şi stai pe pistă o zi întreagă.

Plimbare în pădurile Budapestei, Turnul lui Erzsebet, vilele din Buda

R

evenim în Budapesta, mai exact în Buda, pentru că nu coborâm din metrou decât la Moszkva ter. Cum mai avem la dispoziţie încă o jumătate de zi, ne hotărâm să urcăm cu trenuleţul cu cremalieră (Fogas) pe dealurile din apropiere. Aşadar, cu Fogas-ul până la capăt, luăm prânzul la una din terasele ce oferă o superbă panoramă a Budapestei, după care ne pierdem prin pădurile din zonă. Vizităm şi Turnul lui Erzsebet, ridicat de maghiari în cinstea iubitei lor regine. Suntem invidioşi pe budapestani. Merg la munte doar trecând „gârla" sau „uliţa". Au unde practica vara coborârea cu para-panta şi mountanbike, iarna – schiul şi snowboard-ul. Noi nu practicăm astfel de sporturi extreme, dar… Coborâm cu telescaunul în zona de vile din Buda, apoi, la picior, la întâmplare şi la vale spre malul Dunării, căci se lasă de acum întunericul. Ne oprim să luăm masa de seară la o excelentă braserie belgiană (A55) aflată în apropiere de Batthyány ter, deşi am fi putut să alegem una din simandicoasele grădini de pe Fo ut

(A68). Vrem să încercăm însă un „Corsarul Negru", bere neagră, la butoi, adusă special pentru noi (turiştii).

În susul Dunării, la Szentendre, Visegrád şi Estergom

U

ltima noastră zi în Budapesta. Mă rog, ultima în care putem să ne facem de cap până în noapte. Mai hoinărim noi câteva ore prin oraş şi mâine, înainte de plecare, dar numai astăzi ne mai

Budapesta t 57

bucurăm de ospitalitatea cartierului general. Ce am mai putea vizita pe ziua de astăzi? Ghidul nostru tace. Este epuizat. Mda, ce poţi pretinde de la un biet ghid de doar 3 euro? Are însă grijă să ne scoată din încurcătură recepţionerul. „De ce nu mergeţi la Szentendre şi, dacă mai aveţi timp, la Visegrád şi chiar la Esztergom!?" Aşadar, pe Dunăre în sus…

Luăm Hev-ul din Batthyány ter şi, cum mergem până la ultima staţie, avem tot timpul să ne documentăm. „Szentendre este un Montmartre pe Dunăre", ne şopteşte Magris. Case în culori vii şi tablouri expuse pe stradă, străduţe pitoreşti şi vechi biserici ortodoxe, catolice şi reformate, în stil baroc, rococo şi clasicizante. Aşezarea a fost întemeiată de refugiaţi sârbi, albanezi, greci şi dalmaţi în secolul 17 şi mai poartă încă şi astăzi amprenta stilului lor de viaţă.

Cele opt sute de familii ajunse aici sub conducerea patriarhului Arsenije Cinojevic au întemeiat o respectabilă şi bogată comunitate de comercianţi. Punem punct lecturii, căci zărim în stânga noastră ruinele unui amfiteatru roman. Apoi ruinele unei băi romane. Puţin mai încolo, pe dreapta, un cartier de blocuri comuniste, la fel de urâte ca şi cele de acasă. Ne întoarcem la lectură.

Szentendre este un orăşel ospitalier şi deschis ce face tot posibilul ca să rămână o experienţă de neuitat pentru vizitator. Situat pe malul drept al Dunării, la nord de Budapesta, pe drumul către Visegrád, Szentendre se bucură de toate atributele unui paradis turistic. O regiune splendidă, prezenţa Dunării, o apă excelentă (şi vinuri la fel), ruine romantice. Jakov Ignjatovics, scriitorul sârb ajuns aici la 1948, vorbea de frumuseţea de tip mediteranean a aşezării. Probabil că asta i-a determinat pe romani să construiască aici, la începutul secolul 2 D.H., ULCISIA CASTRA. Sigur, mai era şi necesitatea de a-şi apăra limes-ul. Fană în secolul 5 D.H. garnizoana de aici a adăpostit aproape permanent peste 1.000 de soldaţi şi a primit vizita

câtorva împăraţi romani: Septimus Severus în 202; Caracalla în 210, Valentinianus în 375. Restul avea să vină de la sine, cam ca peste tot unde s-au aşezat romanii. Drumuri, ateliere, vile, veterani, temple, băi. O parte dintre acestea au fost scoase recent la lumină de arheologi.

Ştefan Chim

Ce au construit romanii au distrus mai apoi (sau au lăsat în paragină) hunii, longobarzii şi avarii. De la cei din urmă a rămas câte ceva – superbe piese de aur şi argint, păstrate astăzi la Muzeul Naţional de Istorie.

Istoria medievală a oraşului începe odată cu cucerirea lui de către maghiarii conduşi de Kurszan, una din căpeteniile arpadiene, în secolul 9. În secolul 12, aşezarea capătă importanţă prin fondarea aici a unui scaun arhiepiscopal (Sanctus Andreas), de unde şi numele actual al localităţii. Micul oraş se dezvoltă neîntrerupt până în 1541, când pică în mâinile otomanilor. Apoi, până la eliberarea lui, în 1684, de către armatele conduse de Charles de Lorraine, stagnează.

Oraşul începe să-şi revină odată cu sosirea celor 6.000 de refugiaţi din Balcani, la 1690. Aceştia construiesc iniţial sub semnul provizoratului, în lemn, apoi trec la piatră şi ridică din ruină mica aşezare. Opt biserici, din care astăzi şapte încă funcţionează, şcoli, case. Autorităţile imperiale îi încurajează, le oferă numeroase privilegii şi se folosesc de priceperea lor în ale comerţului, viticulturii şi armelor.

Vinurile din regiune erau – şi sunt şi astăzi – celebre, în secolul 18 producţia de vin a oraşului creşte de aproape trei ori, iar marfa ia drumul Austriei, Bohemiei şi Poloniei. La fel produsele industriei textile, ale celei de covoare, de pielărie şi lemn, cât şi produsele pricepuţilor bijutieri din Szentendre. Bogaţi şi mândri, sârbii majoritari încep să ridice monumente şi-şi fac case impunătoare în stil baroc şi rococo, din piatra luată de la ruinele romane. Localitatea devine în secolul 18 scaun episcopal pentru ortodocşii din imperiu, iar mulţi dintre clerici şi enoriaşi ajung să facă parte din mica nobilime imperială şi se arată fideli Vienei. Luptă contra lui Napoleon, iar la 1848 niciunul dintre ei nu participă alături de maghiari la revoluţie şi apoi la războiul de independenţă.

Prima jumătate a secolului 19 este mai puţin darnică cu micul oraş. Războaie, apoi inundaţii, cea mai mare fiind cea din martie 1838. Însă o lovitură şi mai mare primeşte Szentendre de la filoxeră, în 1882. Prăbuşirea industriei viticole va bulversa mica societate înfloritoare, o

ruinează financiar şi o sărăceşte demografic. Scăparea vine curând, dar cu preţul deschiderii micii comunităţi către lumea

Budapesta 59

din afară, deschidere încurajată de construirea în 1888 a unei linii de cale ferată. Tot acum, mulţi dintre sârbi pleacă spre patria lor abia eliberată, locul lor fiind luat de maghiari, germani şi slovaci.

Szentendre mai este faimos şi pentru altceva. Este oraşul pictorilor, al sculptorilor şi literaţilor din Ungaria, tradiţia fiind instaurată în 1926 de Miklós Bânovszki. Liniştea, peisajul mirific, oraşul istoric şi, probabil, excelentul vin sunt câteva argumente în favoarea acestei alegeri. De asta o să vă daţi seama după numărul mare de galerii de artă în care se expun şi se vând sute de pânze, semnate de Henrik Heintz, Ernő Jeges, Bala Onodi, Jeno Paizs-Goebel, Lajos Pândy, László Rozgonyi şi Jeno Barcsay, statui, vase etc.

Ce altceva să mai vezi în Szentendre? Păi, să zicem, Muzeul satului, fondat în 1967. Arhitectură populară de pe întreg cuprinsul Ungariei. Aproape 80 de case, trei bisericuţe de lemn, câteva mori, ateliere. Dacă nu te mulţumeşte, atunci ia trenul, autobuzul sau vaporaşul şi urcă pe Dunăre spre Visegrád şi Esztergom. Mai ales Estergom, centru spiritual şi fostă capitală a Ungariei medievale, aflat la 66 km de Budapesta, trebuie văzut. Aici şi-a stabilit la 973 reşedinţa principele Geza şi tot aici avea să se nască Ştefan cel Sfânt. Oraşul are o istorie lungă şi bogată. A văzut invazia mongolă, apoi cucerirea otomană. Aici a fost ridicată prima biserică din regat şi tot aici şi-a aflat scaunul primatul romano-catolic al Ungariei. Catedrala, de dată recentă (1820), imită celebra Sfântul Petru din Roma. Domul uriaş impresionează, la fel ca şi decoraţiunile în marmură albă şi roşie, mozaicurile, picturile, sculpturile.

Balaton

I

n perioada interbelică, mulţi politicieni europeni făceau glume răutăcioase la adresa lui Miklós Horthy, „amiralul fără flotă", „conducător al unei ţări fără ieşire la mare". Horty fusese însă numit amiral în perioada imperiului şi pe vremea aceea Ungaria avea şi flotă, şi ieşire la Marea Adriatică.

Ştefan Chim

Nu are ea Ungaria de astăzi ieşire la mare, dar nu-i nimic. Mulţi nu au. Are în schimb lacul Balaton, despre care o veche legendă

medievală spune că s-ar fi născut din lacrimile unei tinere fecioare închisă într-o biserică aflată pe fundul apei. Şi cât timp fecioara va continua să plângă, va exista şi lacul.

Legenda e tristă. Prezentul este vesel. Milioane de turişti se strâng în fiecare an pe malurile acestei mări interioare a Ungariei pentru a se bucura de soare, de apele liniştite, puţin adânci şi mereu calde, peisajul înconjurător, vinurile regiunii şi excelentele preparate din peşte ale localnicilor.

Tradiţie şi modernitate la un loc, iată ce pun la dispoziţia ta malurile lacului Balaton: biserici medievale şi mici localităţi cu case din piatră, dar şi uriaşe hoteluri şi vile de vacanţă, ceardaş şi muzică ţigănească, dar şi discoteci.

Lacul, cu o lungime de 77 km şi o lăţime de 14 km, acoperind o suprafaţă de 600 km p, se află pe locul unde acum milioane de ani se afla fundul unei mări. De transformarea peisajului s-a ocupat activitatea vulcanică, despre care mai amintesc astăzi doar coloanele înalte de bazalt ale munţilor din regiune. Apa sărată a fost înlocuită în timp de cea a râului Zala şi a celor câtorva mici lacuri din apropiere. Surplusul de apă se scurge în Dunăre printr-un canal şi astfel, la fiecare doi ani, se poate spune că apa din lac a fost practic înlocuită. De aici limpezimea sa de invidiat.

Nici nu este de mirare că pe aici au trecut şi s-au aşezat pe rând atât romanii, cât şi triburile germanice şi cele slave. După cum nu trebuie să surprindă faptul că în secolul 11 atât regalitatea, cât şi biserica se străduiau să strângă cât mai multe proprietăţi în regiune. La 1019 Sfântul Ştefan fonda mănăstirea de la Zalavâr, apoi la 1055 era rândul regelui Andrei I s-a înfiiinţeze aici o abaţie, la Tihany. La jumătatea secolului 16 apar pe malul nordic şi primele castele, ridicate însă nu de nobili veniţi la odihnă, ci de vajnici luptători împotriva invadatorilor otomani.

De turism lumea se va ocupa abia după mai bine de trei secole, când cei 100 de km ce despart Budapesta de Balaton nu mai reprezentau o piedică. Oamenii din secolul 19 se bucură de existenţa trenului şi

a vaporului cu aburi (primul vas cu aburi intră pe lacul Balaton în 1846). Mai mult, găsesc şi timp şi bani pentru relaxare. Nu toţi, evident. Aristocraţia îşi cumpără însă yachturi englezeşti, îşi

construieşte reşedinţe de vară pe malurile lacului, începe să practice înotul sportiv – baronul Miklós Wesselenyi este primul care traversează lacul înot – şi încurajează competiţiile nautice. În mai puţin de 50 de ani apar tot mai multe porturi şi este deja la modă în Ungaria să mergi în vacanţă la Balaton.

Boom-ul turistic vine însă abia după 1989. Astăzi abia dacă mai ai loc să arunci un ac pe malurile Balatonului. Staţiunile sunt pline de turişti din toată lumea. Mai ales vara, dar şi în celelalte anotimpuri. Preţurile sunt pentru toate buzunarele. Staţiunile din nord, mai ales cele din zona Tihany, sunt cu adevărat scumpe. Celelalte practică tarife acceptabile. Tocmai de aceea, dacă ai de gând să îţi petreci aici mai multe zile, fa rezervările din timp. În rest, eu te pot asigura că nu ai să te plictiseşti şi că, oricât de mofturos ai fi, nu prea o să găseşti ceva de reproşat industriei hoteliere din zonă. Plajă, sporturi nautice, călărie, bowling, golf, discoteci, teatru şi concerte în aer liber – iată numai câteva dintre atracţiile sezonului de vară.

Nu ştii cum să ajungi la Balaton. Simplu: cu maşina personală sau cu autocarul, cu trenul sau cu vaporaşul Depinde însă unde vrei să ajungi. Şi ar fi bine să ştii asta dinainte.

Ce puteţi vizita în regiune:

Pe malul vestic, la Keszthely, reşedinţa barocă a familiei Festetics, construită ia 1754, inclusiv biblioteca ce conţine peste 52.000 de volume. Primul colegiu de agricultură, fondat la Georgikon în 1797. Ruinele romane de la Valcum, azi Fenekpuszta. Lacul Hevi z, faimos pentru izvoarele sale termale şi nămolul radioactiv, folosit în tratarea reumatismului şi a bolilor nervoase, dar şi pentru florile ce cresc în regiune.

Pe malul nordic, culturile viticole şi cramele de la Badacsony, celebre pentru recoltele lor ce se bucură de soarele mediteranean, apele lacului şi solul vulcanic din zonă. La degustarea unui pahar de muşcat sau de furmint argintiu poţi afla extraordinare legende locale, dintre care una spune că la Rozsako, un mic sat din apropiere, dacă un băiat şi o fată se aşază împreună pe aceeaşi piatră, se vor iubi până la moarte.

62 „1 l I *Ştefan Chiru* în vecinătatea localităţii Badacsony puteţi admira castelul Szigligel, construit în secolul 13 şi liniştitul sătuc de la poalele sale, loc preferat în trecut de scriitori şi poeţi.

Izvoarele de apă minerală de la Revfiilop, la fel de faimoase ca şi

vinurile regiunii, chiar şi atunci când sunt amestecate cu acestea din urmă. Dacă nu ajungi la Balaton, vei găsi cu siguranţă în Budapesta atât vinurile, cât şi faimoasa apă minerală Theodora. Deşi, spun maghiarii, tot apa de Borsec este mai bună.

Rezervaţia naturală şi biserica mănăstirii benedictine de la Tihany, inclusiv mormântul fondatorului acesteia, regele Andrei I. Proprietatea familiei Szechenyi de la Balatonfoldvar. Dacă nu pentru peisaj şi parcul castelului, atunci măcar de dragul istoriei şi pentru faima acestui trecut şi tot merită vizitată.

Vacanţa noastră a luat sfârşit. A ta va fi, poate, mai lungă. Noi am promis să revenim toamna viitoare. Mai avem de văzut încă multe. Trebuie să intrăm la Operă şi să prindem măcar un concert la Vigado. Şi prin muzee poate că ar merita să mai dăm o raită. Până atunci însă… La revedere, Budapesta!

Pe tine, cititorule, poate te mai întâlnim. Dacă nu, drum bun şi trimite o ilustrată. Desigur, asta doar dacă am reuşit să te convingem, dacă ţi-au plăcut impresiile noastre de călătorie. Ştiu că ai fi vrut mai multe detalii despre arhitectura şi muzeele oraşului, dar, din păcate, eu nu sunt Ioan Grigorescu. Ai vrut poate şi mai multe informaţii referitoare la preţul biletelor, al restaurantelor, al muzeelor etc., dar eu nu sunt Titu Maiorescu (jurnalele sale de călătorie reţin în detaliu tot felul de aspecte pe care ai fi tentat să crezi că marele om de cultură nu putea decât să le ignore). Sau poate ar fi trebuit să fiu mai vesel, mai ironic. Ei bine, află că nu sunt nici Huidu şi nici Găinuşă.

Budapesta

Anexa 1 Harta cu poziţia hotelurilor şi pensiunilor din Budapesta

HOTEL PENSIUNE APARTAMENTE CENTRUL ORAŞULUI

1 Hotel Charles
2 Angels Apartments
3 Anna Hotel
4 Zuglo Hotel
5 Danubius Hotel Gellert
6 Hotel Rila
7 City Hotel Matyas
8 Tatra Apartment
9 Hotel Hold
10 Hotel Erzsebet

11 Peters Apartments
12 Gold Hotel Buda
13 Hilton Hotel
14 Kulturmnov Hotel
16 Andrassy Hotel
17 Hotel Victoria
18 Hotel Margitsziget
19 Fiesta Hotel
20 K + K Hotel Opera
21 Innercity Apartment
22 Cziraky Pension
23 Queen Mary Hotel
24 Grand Hotel Margitsziget
25 Richter Hotel
26 Gold Pension
27 Marco Polo
28 Clubstudio
29 Kalvin House
30 Kabala Apartments
31 Star Pension and Hotel
32 Kalmar Bed & Breakfast
33 Platanus Hotel
34 Csengery Apartment
35 Dalfor Apartment
36 Hotel Taverna
37 Thermal Hotel Margitsziget
38 Helios Pension
39 Ambra Hotel
40 Thermal Hotel Helia
41 Burg Hotel
42 Mercure Korona Hotel
43 Pava Piaza
44 îmi Apartment
45 Budapest Hotel
46 Beatrix Pension and Hotel
Ştefan Chim
46 Art Oţel
47 Corinthia Aquíncum Hotel

48 Botei Fortuna
49 Club Apartments Budapest
50 Panda Hotel
51 Sydney Apartment Hotel
52 Hotel Le Meridien
Hotel Erszebet (io)
Andrassy Hotel (15) dreapta
Arma Hotel (3) stânga
Budapesta
Anexa 2
Harta liniilor de metrou din Budapesta
Ufpest Vftraskapu
Autobuzul 93 spre Aeroport*! Ferihegy
Ştefan Chiru
Anexa 3

Principalele obiective turistice din oraş. Scurt istoric al Budapestei

Celţii au fost cei care au construit prima aşezare în perimetrul de astăzi al Budapestei. Urme de locuire din perioada secolului l d.Hr. au fost recent descoperite pe o suprafaţă de 30 de hectare din zona dealului Gellert. Mica localitate, altfel dens populată, un adevărat centru meşteşugăresc şi comercial, dacă ar fi să ne luăm după vasele, armele şi monezile găsite în zonă, purta numele Ak Ink.

A urmat apoi o perioadă romană, zona fiind locuită intens de colonişti şi trupe aduse din imperiu la începutul epocii creştine. Oraşul va primi acum numele de Aquíncum şi, începând din anul 106 d.Hr., a devenit capitală a provinciei Pannonia Inferior. Aici îşi aveau sediul guvernatorul provinciei şi legiunile ce păzeau limes-ul şi tot aici îşi duceau liniştit existenţa cei peste 20.000 de locuitori ai cetăţii.

La începutul secolului 5 d.Hr. limes-ul roman se prăbuşeşte sub presiunea exercitată de goţii şi ostrogoţii în retragere, spre vest, din faţa hunilor. Populaţia romană şi cea romanizată se retrage în imperiu, actualul areal al oraşului fiind locuit pe rând de germanici şi, după anul 430 d.Hr., de către huni. Au urmat apoi gepizii, longobarzii, avarii şi în cele din urmă francii, care restabilesc aici graniţa vechiului imperiu occidental. Epoca întunecată a Marilor Migraţii nu lasă moştenire oraşului decât câteva morminte de căpetenii şi superbe artefacte din aur şi argint.

Triburile maghiare apar în zona actualei Budapesta abia la sfârşitul secolului 9 d.Hr. Îşi aşază în zonă scaunul princiar şi încep să repopuleze incinta anticului Aquíncum, aflat în Obuda de astăzi. La 973 scaunul princiar şi apoi regal este mutat la Esztergom şi abia în secolul 13 d.Hr. regii maghiari revin în Buda. Cam în aceeaşi perioadă începe să fie locuit şi teritoriul actualei Pesta, primii care pun bazele noii aşezări medievale fiind câţiva colonişti germani şi un număr relativ redus de maghiari. Oraşul nu se va dezvolta însă decât în a doua jumătate a secolului 13, după ce supravieţuieşte cu greu teribilei invazii tătare. Acum se vor construi primele ziduri de incintă din piatră şi tot acum Bela IV stabileşte mutarea palatului regal pe dealul din Buda. Scutit de vitregii majore, oraşul ajunge să se dezvolte impetuos, între jumătatea secolului 15 şi începutul secolului 16 fiind de departe cel mai important oraş medieval din Ungaria. Sub domnia lui Mathias Hunyadi capitala, centru politic, economic şi cultural (universitatea este înfiinţată la 1395, iar la 1473 se

Budapesta tipăreşte în Buda prima carte), reflectă măreţia unui regat extins între Marea Baltică şi Adriatica. Populaţia din Buda ajunge la 12.000 – 15.000, cea din Pesta la 10.000, iar cea din Obuda la aproape 3.000 locuitori. Cam acelaşi număr de locuitori îl au în epocă şi Viena, Praga, Cracovia şi Danzig. Importanţa economică a oraşului creşte în paralel cu transformarea sa într-un veritabil centru comercial (vite şi vin) şi meşteşugăresc. De aici şi compoziţia eterogenă a populaţiei, formată din germani, armeni, arabi, greci şi bineînţeles maghiari.

Secolul 16 aduce înfrângerea, umilirea, divizarea regatului şi declinul celor 150 de ani de dominaţie otomană, în momentul eliberării sale, la finalul secolului 11, Buda era deja un centru provincial. Dieta maghiară se mutase la Pozsony. Populaţia scăzuse vertiginos, la fel importanţa economică a oraşului. Redresarea parţială va avea loc în secolul 18, când populaţia atinge din nou cifra de 35.000 – 40.000, excelent pentru standardele medievale, dar mediocră performanţă pentru finalul secolului 18 european. Oraşul joacă în continuare un rol marginal din punct de vedere politic, economic şi cultural. Schimbări majore în evoluţia sa aduce abia secolul 19, al modernizării şi al luptei maghiarilor pentru independenţă. După nereuşita insurecţiei naţionale de la 1848 – 1849 urmează compromisul de la 1867. Budapesta devine astfel capitală geamănă a

imperiului dualist.

Pană la 1914 oraşul va cunoaşte o dezvoltare fără precedent: o rapidă industrializare, creştere urbană, încercarea de a prinde din urmă Europa. Capitala maghiară este repusă în drepturi, în 1873, cele două oraşe, Buda şi Pesta, se unifică, dând naştere actualei Budapesta. La 1900 populaţia sa ajunge doar la 300.000, dar la 1910 oraşul are deja peste un milion de locuitori. Budapesta era pe locul opt în Europa, depăşind Roma, Milano, Madridul şi înregistrând o rată a creşterii similară Berlinului.

Revoluţia industrială de după 1870 aduce beneficii uriaşe oraşului Budapesta. Oraşul atrage majoritatea băncilor străine şi maghiare, marile grupuri industriale şi de afaceri îşi deschis aici sedii centrale. La 1910, 44% din populaţia oraşului lucra în industrie. Dezvoltarea industrială, poziţia favorabilă geografic, pe Dunăre, şi reţeaua de căi ferate construită după 1850 transformă Budapesta în principalul centru comercial al imperiului şi principalul port de pe Dunăre.

Creşterea economică rapidă se reflectă imediat în dezvoltarea urbanistică a oraşului. Maghiarii consumă uneori mai mult decât reuşesc să acumuleze. Creşterea pe orizontală şi pe verticală, în plan urbanis-tic-arhitectural, dar şi în plan social, îi face pe contemporani să vorbească despre un tempo american, despre un Chicago central-est european. Deşi, dacă privim cu atenţie planul de sistematizare al oraşului, elaborat la 1870, Budapesta seamănă mai curând cu Viena. Rezultatul a doar două decenii de muncă intensă îl admirăm noi astăzi.

Şi în plan cultural Budapesta sfârşitului de secol imită Viena. În arhitectura se impune stilul Art Nouveau. În muzică, Bella Bartók şi Gustav Mahler. îi lipseşte însă acel aer al decadenţei pe care îl emană Viena. Budapesta este în acei ani dinamică, extrem de optimistă, lipsită de griji şi temeri. Construieşte poduri peste Dunăre, primul metrou continental (1896), introduce iluminatul electric (1873), telefonia (1885), tramvaiele (1887). La 1900, Andrâssy răsuna de claxoanele nărăvaşelor automobile.

Anexa 4 Dansuri şi muzică tradiţională în Budapesta

Ştefan Chim

După primul război mondial, oraşul Budapesta devine o capitală supradimensionată şi traversează un deceniu de crize şi mizerie. Abia anii 1930 mai înregistrează o modestă creştere, întreruptă de cel de al

doilea război mondial. Dezastru, distrugeri, mizerie, pe care socialismul le remediază cu greu şi fără prea mare tragere de inimă. Oraşul nu este dărâmat pentru a face loc cartierelor muncitoreşti, construite la periferie, dar, în lipsa fondurilor, este lăsat să putrezească. Abia după anul 1989 budapestanii pot să-şi refacă minunatul oraş şi să-l readucă în rândul marilor metropole europene.

Budapesta

Dansurile şi muzica populară se bucură de apreciere la Budapesta, mai ales după redescoperirea lor în anii ’70, când folclorul comunităţilor maghiare din Transilvania a fost reintegrat în moştenirea culturală a naţiunii. Entuziaştii au creat atunci cunoscutele case ale dansului, sau tânchiz, ce atrag încă şi astăzi pe turistul dornic să privească, să asculte şi chiar să înveţe câţiva paşi. Dintre grupurile care s-au impus în peisajul cultural budapestan putem aminti aici pe Muzsikâs, Teka, Okros şi Kalamajka, dar şi pe cele inspirate din folclorul sârb, croat, bulgar; pentru că nu doar folclorul pur maghiar se bucură de preţuire la Budapesta.

Pentru o sumă modică (350 – 800 HUF), turiştii pot asista la spectacolele organizate în general în weekend la Almâssy ieri Szabadido Kozpont, pentru dansuri maghiare, ţigăneşti, greceşti şi africane, închis în iulie şi august.

Belvârosi Muvelodesi Haz

(Casa de cultură a oraşului) *V*.

Molnár utca 9, ansamblul Kalamajka oferă spectacole cu dansuri şi muzică maghiară în fiecare sâmbătă, închis din iunie până în septembrie.

— Fono Budai Zenehâz, muzică populară din întreg bazinul carpatic;

spectacolele au loc în fiecare zi de miercuri seară.

— Marcibânyi ter Muvelodesi Haz.

Marcibânyi ter 5/A, oferă dansuri şi muzică românească tradiţională şi

Csángo.

— Rezmâl H, Marcibânyi ter 5/A, ansamblul Muzsikas dă spectacole în fiecare joi de la 8 pm.

tică: *oraşul vechi*.

Ştefan Chim

Anexa 5

Vinuri şi preparate culinare maghiare

Contrar opiniei multor necunoscători, Ungaria este cunoscută în primul rând pentru vinurile sale şi nu pentru berea sau palinca maghiară, altfel la fel de bune. Ar mai fi de adăugat aici, pentru valoarea sa simbolică, şi faimosul Unicum, bit-ter din plante cu certe calităţi curative şi gustative, pregătit special pentru împăratul Franz Iosef de către medicul său maghiar.

Revenind la vinuri, trebuie să menţionăm în primul rând pe Tokaj Aszu, „regele vinurilor şi vinul regilor". Faimos astăzi în întreaga lume, vinul de Tokaj era recunoscut pentru calităţile sale încă de la 1500. Ţarul Rusiei l-a îndrăgit atât de tare, încât, se spune, în timpul revoluţiei de la 1848 – 1849, un întreg detaşament de cazaci a avut ca singură misiune „procurarea" de cât mai multe sticle din acest vin nobil pentru curtea imperială rusă. De intervenţia împotriva revoluţiei aveau să se ocupe alţii.

Astăzi, multe dintre podgoriile şi fabricile de vin Tokaj (Nyulaszo, Szt.

Tamas, Betsek, Birsalmas) sunt deţinute de importante trusturi europene şi australiene. Dulce şi parfumat, fabricat după o metodă asemănătoare celei în care se produce vinul de Sauternes, din struguri stafidiţi, vinul de Tokaj este o investiţie profitabilă.

Tokaj este însă doar cel mai celebru, nu şi singurul vin bun din Ungaria. Vinurile roşii din regiunea Eger au şi ele o reputaţie pe măsură, mai ales Egri Bikaver şi Medoc Noir.

Despre Egri Bikaver, sau sângele taurului, povestea spune că în timpul asediului fortăreţei Eger din 1552, asediaţii, copleşiţi numeric, şi-ar fi refăcut puterile şi curajul consumând vinul din pivniţe. După care au ieşit din cetate, luând prin surprindere pe asediatorii îngroziţi la vederea pieptarelor scăldate în „sângele taurilor", abia consumat de asediaţi.

Egri Bikaver nu este un vin rafinat, dar nu este nici scump şi este extrem de plăcut la gust, savoarea fiindu-i oferită de melanjul de

Budapesta

Kadarka, Kekfrankos, Cabernet Sau-vignon, Merlot şi Kekoporto, toate vinuri roşii.

Dacă optaţi totuşi pentru vinurile albe, pentru muşcat sau pentru riesling, atunci încercaţi un vin de Balaton, un Badacsony, un

Keknyelu sau un Sziirkebarât.

În fine, dacă vreţi să le încercaţi chiar pe toate, fără să vă deplasaţi în afara Budapestei şi fără ca măcar să fiţi nevoit a merge în diferite locaţii în oraş, atunci mergeţi în districtul castelului din Buda. Peste drum de Hotel Hilton, în Szentâromsâg ter 6, o să găsiţi Casa Vinurilor Maghiare. Vă aşteaptă aici mai bine de 700 de sortimente de vin din peste 22 de podgorii. Noroc că organizatorii nu te lasă să guşti decât din cel mult 55 de astfel de sortimente.

Nici despre preparatele culinare maghiare nu se ştiu prea multe în lume. La noi, ardelenii şi bănăţenii mai ştiu câte ceva. Probabil cam la fel stau lucrurile şi în celelalte ţări învecinate Ungariei, în Occident însă cei mai mulţi nu au auzit decât de gulyâs, şi asta mai ales datorită formulei Gulyâs-Communism, aplicată regimului Kádár. Abia după 1989, bucătăria maghiară, exotică, picantă, plină de savoare a început să fie cunoscută în vestul continentului. Ar fi însă greşit să crezi ca totul se reduce la folosirea din abundenţă a usturoiului, cepei, ardeiului roşu, grăsimii de gâscă sau a unturii de porc pentru a susţine că ai înţeles totul despre bucătăria maghiară, care include dar nu se reduce la „gulyâsleves", „porkolt" şi „paprikâsh". Într-adevăr, cele de mai sus nu sunt bune pentru stomacul sensibil şi nici nu fac bine la colesterol, dar sunt excelente. Dacă nu aveţi astfel de probleme şi nu suferiţi nici de diabet, atunci treceţi la desert şi încercaţi un „turosesusza", sau un „kâposztâskocka", sau măcar un faimos ştrudel (retes).

Alternative? Sigur că există. Cei care preferă peştele pot încerca o Tiszai halâszle, o excelentă supă de peşte, de regulă crap, cu roşii şi tăiţei. Cei care vor ceva mai neobişnuit (pentru gustul lor) pot încerca o supă de vişine, o Meggyleves.

Ştefan Chim

Anexa 6 Muzica clasică, opera şi baletul în Budapesta

Mai ales în perioada festivalurilor de primăvară şi toamnă Budapesta devine un oraş al muzicii clasice. Aproape în fiecare seară au loc câteva concerte date de Orchestra Festivală a Budapestei, condusă de charismaticul Iván Fischer, Orchestra Simfonică a radioteleviziunii, condusă de Tamás Vâsâry sau concertele de cameră ale ansamblurilor „Liszt Perene" şi „Weiner Száz". Alte nume prestigioase care trebuie urmărite sunt cele ale pianiştilor Peter Frankl, Zoltán Kocsis, András Schiff şi Deszo Ranki, ca şi cel al

violonistului Vil-mos Szabadl. Cei care nu au timp sau bani pentru sala de concerte pot merge la concertele pentru orgă organizate la biserica luterană din Deák ter, la cele de la Bazilica St. István sau de la biserica calvină din Kalvin ter. Pe timpul verii, când stagiunea este închisă, se poate asculta muzică clasică în apropiere de catedrala lui Mathyas, la castelul Vajdahunyad, pe insula Margareta şi în multe alte locuri istorice din oraş.

Opera se bucură şi ea de o înaltă preţuire. Mozart, Verdi, Puccini, Wagner, dar şi creaţiile unor compozitori maghiari sunt jucate în limba maghiară, după regula impusă de fostul director al operei budapestane Gustav Mahler. Punerile în scenă sunt clasice, costumele şi decorurile sunt extravagante, publicul entuziast îşi ovaţionează idolii.

Principalele săli de concerte sunt:

— Budapest Kongresszusi Kozpont.

Jagiełło ut 1 – 3, XII, tel 209 – 1990.

— Erkel Szánhâz, Koztârsasâg ter

30, VIII, tel 333 – 0540.

— Liszt Ferenc Zeneakademia.

Liszt Ferenc ter 8, VI, tel 342 – 0179.

— Magyar Ăilami Operahâz.

Andrâssy ut 22, VI, tel 353 – 0170.

— Operetta Szinhâz, Nagymezo utca 17, VI, tel 332 – 0535.

Vigado, Vigado ter l, V, tel 327

4322.

Biletele pentru operă şi operetă se pot procura de la casa de bilete situată pe Andrâssy ut 15, deschisă între 9 – 18; tel 267 – 9737.

Pentru celelalte concerte, biletele se pot procura de la Filarmonica de stat din Merleg utca 10, între 10 – 18; tel 318 – 0281, sau de la magazinele Music Mix din Vaci utca 33, Mammut Shopping Centre, tel 266 – 7070 şi Vigado Jegyiroda din piaţa Vorosmarty l, tel 327 – 4322.

Budapesta

Anexa 7

Festivaluri şi sărbători în Budapesta

Calendarul cultural al Budapestei menţionează două mari festivaluri: cel de primăvară, din luna martie, şi cel de toamnă, din lunile septem-brie-octombrie. Dacă mergeţi la Budapesta în februarie şi sunteţi şi cinefil, atunci nu trebuie să rataţi festivalul filmului. Dacă

ajungeţi în jur de 15 martie (ziua izbucnirii revoluţiei de la 1848), veţi vedea sărbătoarea naţională a maghiarilor, mai ales defilarea şi adunările populare de la statuia lui Petőfi şi din faţa Muzeului Naţional de Istorie. Sărbătorile de Paşti, ca şi cele de Crăciun transformă la rândul lor faţa oraşului şi spiritul locuitorilor. Chiar şi l Mai a rămas o sărbătoare populară în Ungaria, budapestanii organizând în fiecare an o „reuniune" pe cinste în parcul Vărosliget. La începutul lui iunie este rândul iubitorilor de carte să se bucure timp de câteva zile de târgul organizat în cinstea lor şi a cărţii în Vorosmarty ter. largul este extrem de popular, dovadă fiind faptul că nu doar literaţii, ci şi politicienii încearcă să-şi prezinte cărţile şi să dea autografe cu această ocazie.

Peste vară, ca în toată lumea de altfel, opera şi sălile de concerte sunt închise. Asta nu înseamnă însă că nu te poţi bucura de sunetul muzicii. Ziua Muzicii, de tradiţie franceză, se organizează anual de 21 iunie. Tot la sfârşitul lui iunie poţi lua parte la concertele organizate în fiecare an (începând din 1991) în aer liber pentru a sărbători plecarea ultimelor trupe sovietice din Ungaria (Budapest Bucsu) sau la Festivalul podului cu lanţuri (Hid Fesztval).

Cel mai mare eveniment muzical al verii rămâne însă Festivalul de la Sziget, unul dintre cele mai mari şi reprezentative din Europa. Iubitorii de rock şi pop se adună în fiecare an pe insula din nordul oraşului pentru a asista la numeroasele concerte organizate în aer liber. Iubitorii de muzică de muzică de operă pot participa la Buda Fest, iar cei interesaţi de muzica tradiţională cultă pot participa la sfârşitul lui august la Festivalul Evreiesc.

Pe 20 august, în Budapesta se sărbătoreşte Ziua Sfântului Ştefan, fondatorul statului maghiar. Mai ales celebrarea de la Bazilică şi focul de artificii de pe malul Dunării ce încheie această zi nu trebuie ratate. La doar cinci zile distanţă, pe 25 august, puteţi asista la Parada Budapestei, inspirată de mai celebrul Notting Hill Carnival de la Londra.

Luna septembrie stă sub semnul recoltei viţei-de-vie şi este marcată de Festivalul anual al Vinului organizat la Budapesta în Vorosmarty ter sau în Districtul Castelului din Buda. Este o uriaşă bucurie de o clipă înaintea unei măreţe comemorări, cea a revoluţiei din 1956, ce are loc pe 23 octombrie. Vine apoi decembrie cu târgurile, concertele copiilor şi bucuria unui vin fiert cu scorţişoară, în Nagykorut sau în Vorosmarty ter.

Ştefan Chim

Anexa 8

Restaurante cu specific în Budapesta

Budapesta este un oraş cosmopolit inclusiv din acest punct de vedere. Turistul se poate bucura de rafinamentul mâncărurilor locale, dar şi de savoarea altor preparate, din bucătăriile europene şi asiatice. Dacă nu vă omorâţi cu mâncarea, atunci ignoraţi lista de mai jos şi optaţi pentru orice bistro, pizzerie sau pentru lanţurile de restaurante fast-food KFC, McDonald's, Burger King, Pizza Hut. E plină Budapesta de ele.

— Ungureşti

— Premier, pe Andrassy ut. 101, excelente preparate ale bucătăriei maghiare contemporane.

— Karpatia, în Ferenciek tere, plasat în grădina unei foste abaţii franciscane, vă oferă mâncare tradiţională maghiară, vinuri locale, muzică ţigănească, totul într-o veritabilă atmosfera de sfârşit de secol nouăsprezece.

— Franţuzeşti

— L'Art de Vivre, pe Merleg utca 10, este un bun prilej de a vă întâlni cu preparate şi vinuri franţuzeşti, pregătite şi servite de un personal şcolit în Franţa, într-un ve ritabil bistro tradiţional franţuzesc.

— Chez Daniel, pe Sziv utca 32, la fel de autentic franţuzesc, mai ales când vine vorba de pateul de gâscă (ungurească).

— Belgian

— Mosselen. aflat pe Pannonia utca 14, o excelentă braserie belgiană, faimoasă pentru preparate, dar mai ales pentru berea servită…

— Italian

— Focaccia, Apaczai Cs. utca 19, vă oferă excelente preparate culi n-are din peşte, fructe de mare, salate şi, bineînţeles, vinuri.

— Rus

— Arany Caviar, aflat pe Ostrom utca 19, unde marele bucătar Saşa vă garantează o cină excelentă, ti pică pentru atmosfera saloanelor ruseşti de dinainte de 1917.

— Orientale

— Opium Aslan Bistro, pe

Kiraly utca 34, vă oferă o varietate de preparate chinezeşti,

japoneze, thailandeze, malayeziene, vietna meze şi indoneziene, servite într-o manieră şi într-o atmosferă orien tată rafinată.

— Bombay Palace, situat pe

Andrassy ut. 44, vă oferă mâncare tradiţională indiană într-o atmos fără orientală de neuitat.

— Tfci Mahal. Szondi utca 40, poate mai bogat în oferte decât

Bombay Palace, dar nu la fel rafinat şi de subtil.

— Medievale

— Sir Brian, situat pe Vaci ut.

178, este fratele mai mic şi mai puţin faimos al lui Sir Lancelot.

— Sir Arthur, Becsi ut. 38 – 44, porţii medievale, mobilier în acelaşi stil, vinuri ungureşti, muzică renas centistă, dueluri cavalereşti etc.

Budapesta în restaurantele buapestane se pot servi mâncăruri tradiţionale maghiare, *dar şi savuroase preparate europene şi asiatice*.

Acestea sunt însă numai câteva dintre restaurantele faimoase şi totodată de lux. Pe celelalte le veţi identifica uşor oriunde aţi merge în Budapesta, încă o dată, sfatul meu ar fi să citiţi cu atenţie meniul şi preţurile, mai ales pe acestea din urmă, pentru a fi scutit de eventuale neplăceri.

Ştefan Chiru

Anexa 9

Jazz, blues şi multe altele. Cele mai bune pub-uri şi restaurante din oraş.

Jazz-ul este un alt capitol la care maghiarii, mai ales budapestanii, stau foarte bine. Pianişti precum Bela Szakcsi Lakatos, György Szaba-dos şi György Vukân, basistul Aladár Pege şi saxofonistul Mihály Dresch sunt nume cunoscute în întreaga lume. Iubitorii de jazz nici nu trebuie să se obosească prea tare pentru a-i asculta pentru că, în afara concertelor organizate periodic, aceşti jazz players au obicei de a cânta în unele dintre pub-urile Budapestei. Iată numai câteva dintre acestea:

— Benko Dixieland Klub IX, Torok

Pal utca 3, tel 218 – 0193. Concerte, miercuri, 17 – 22.

— Dokk Jazz Bistro III, Hajogyâri sziget 122, tel 457 – 1023. Bar

/

restaurant în Obuda.

— Hades Jazztaurant VI, Vorosmarty utca 31, tel 352 – 1503, exce lent bar şi restaurant, concerte de jazz luni şi vineri şi pian marţi şi joi.

— Jazz Garden, V, Veres Pâine utca 44/A, tel 266 – 7364. Jazz bar şi restaurant, printre cântăreţii fai moşi ce dau concerte aici se numără

Beia Szakcsi Lakatos, Aladár Pege şi chitaristul Bruce Lewis.

— New Orleans Jazz Club VI.

Lovas utca 5, tel 354 – 1130. Faimos, modern, dar şi foarte scump.

La fel de celebre şi cu muzică la fel de bună, chiar dacă nu întotdeauna exclusiv jazz, mai sunt şi:

— Alcatraz Club & Restaurant, zona Blana Luiza ter, Nyar ut. l, tel

478 – 6010

— Beckett's Irish Pub & Restaurant, Bajesy-Zsilinsky u., tel 311

— Cactus Juice & Restaurant, zona Oktogon, Liszt Perene ter.

— Chicago Rib Shack, St István krt. 13, tel 302 – 3112, muzică din anii 1960 – 1980.

— Club Verne & Restaurant, Vaci *u*. *60*, tel 318 – 624 7

— Crazy Horses, zona Blana Luiza ten, Akacfa u. 24, tel 269 – 6664

— Iguana Restaurant & Bar, zona
Podului Libertăţii, Zoltan u. 16, tel
331 – 4352

— Old Man's Music Club &
Restaurant, zona Blana Luiza ter.

Akacfa u. 13, tel 322 – 7645, concerte blues în fiecare seară după ora 21.

— Old Amsterdam, zona Kafvin ter, Kiralyi Pal u. 14, tel 318 – 0163, concerte de jazz şi blues în fiecare seară

La cele mai multe dintre aceste pub-uri nu se plăteşte intrarea la concerte, dar consumaţia este un pic mai scumpă.

Budapesta

Anexa 10

Night-clubs, masaj erotic şi prostituţie în Budapesta

Viaţa de noapte în Budapesta?! Sigur că este una dintre tentaţiile oraşului, chiar dacă Budapesta nu este nici la acest capitol la

nivelul altor oraşe europene; Paris, Amsterdam, Copenhaga, Hamburg, Barcelona. Cunoscători în domeniu spun că nu prea merită experimentul pentru că preţurile sunt prea mari. Altfel însă nu se prea plâng de nimic.

În centru ai să tot întâlneşti reclamele luminoase ale celor mai cunoscute Night Club-uri, iar pe marile bulevarde toate barurile unde se organizează Peep Show-uri. Sex-shopurile şi cinematografele unde rulează filme XXX îţi vor sări în ochi. Neon şi iar neon. Vitrine însă nu prea ai să vezi.

Cam tot aşa stau lucrurile şi în privinţa sălilor de masaj erotic orientai, de regulă thailandez. Unele oferă servicii extrem de speciale, la preţuri foarte piperate, dar sunt apreciate de „oamenii de afaceri" şi mai ales de mafia ucraineană şi cea sârbească, „în trecere" prin oraş. Dacă vrei să ai parte de un masaj oriental ar fi bine să spui clar la intrare că exact asta pretinzi. Dacă nu te descurci, atunci vorbeşte cu un taximetrist care ştie bine locaţiile.

Dintre barurile de striptease, cele mai căutate sunt „Caligula", aflat în Buda şi „Ti Amo" şi „La Dolce Vita", în Pesta. Intrare: 20 euro, un pahar de whisky 45 de euro, fete blonde, brunete, roşcate care vorbesc germană, engleză, italiană şi care pretind la rândul lor o consumaţie ca să îţi ţină de urât. Dacă vrei să mergi mai departe, mai dai cam 200 de euro pentru o oră de nebunii (şi nu merge cu tocmeala).

Dacă vrei preţuri mai mici, cauţi alte baruri, unde serviciile costă de două ori mai puţin, sau te plimbi agale pe Vaci utca, sau intri la barurile din zona hotelurilor de lux din centru, unde este imposibil să nu te agaţe o fată care îţi oferă un „ceas în paradis" pentru doar 100 de euro. Pentru restul detaliilor docu-mentează-te şi singur. Vezi pliantele de la hotel sau cel mai bine vorbeşte cu recepţionerul.

Ştefan Chim

Anexa 11 Muzee din Budapesta
Muzeul de istorie al Budapestei
Palatul regal, clădirea E, Szent György 2.
Telefon: (36 – 1) 1757 – 533 (36 – 1) 1558 – 894
10 am – 5 pm (luni închis)
Muzeul memorial şi Centrul de cercetare „Liszt Perene".
V6 ros mart y utca 35, 1064 Budapest VI.
Telefon: (36 – 1) 3229 – 804

Fax: (36 – 1) 3427 – 320
10 am – 6 pm
(închis duminica şi în luna august)

Casa în care marele muzician a locuit între 1881 şi 1886. Pot fi admirate instrumente muzicale de valoare: două piane, un Chickering şi un Bosendorfer, o orgă, biblioteca maestrului şi o parte din partituri.

Muzeul de istorie militară
Kapisztran te> 2 – 4, Budapesta
Telefon: (36 – 1) 3569 – 522
(36 – 1) 3569 – 586
10 am – 5 pm (luni închis)

Arme, armuri, uniforme, machetele unor fortăreţe şi castele, tablouri şi fotografii.

În curte: piese de artilerie, tancuri şi avioane din cele două războaie mondiale.

Muzeul agriculturii
Vajdahunyad castle City Park (Vârosliget), Budapesta
Telefon: (36 – 1) 1420 – 573 10 am – 5 pm (luni închis) o expoziţie de maşini agricole moderne, unelte, istoria viticulturii, a berii, a creşterii cailor etc.

Galeria Naţională Maghiară
Palatul Regal, clădirea B, C, D, Szent György 2, Budapesta
Telefon: (36 – 1) 1757 – 533 10 am – 6 pm (luni închis)

Casa Terorii
Bulevardul Andrassy 60 Budapesta
Telefon: (36 – 1) 374 – 2600 10 am-6 pm (luni închis) Clădirea a jucat pe rând rolul de sediu central al Crucilor cu Săgeţi fasciste şi al poliţiei secrete comuniste maghiare.

Astăzi ea este transformată în muzeu, menit a păstra memoria suferinţei victimelor celor două sisteme totalitare.

— j-4*u-4 dHttlMUtt Mu
4 pgPP»".

Budapesta

Muzeul de Istorie Naţională a Ungariei
Muzeum krt. 14 – 16 Budapesta
Telefon: (36 – 1) 1382 – 122
Fax: (36 – 1) 1177 – 806
10 am – 6 pm (luni închis)

Muzeul de Ştiinţe Naturale
Baross u. 13, Budapesta Muzeum krt. 14 – 16, Budapesta
Telefon: (36 – 1) 1330 – 035 (364) 1181 – 846
10 am – 6 pm (luni închis) Fauna şi flora de pe teritoriul Ungariei din perioada preistorică şi până astăzi. Fosile, schelete şi reconstituiri ale unor reptile şi mamifere din cuaternar.
Muzeul de etnografie
Kossuth la jos ter 12, Budapesta
Telefon: (36 – 1) 3326 – 340 (36 – 1) 3124 – 878 10 am-6 pm (luni închis)
Galeria de artă
Dozsa György ut 37, Budapesta
Telefon: (36 – 1) 1420 – 773 Fax: (36 – 1) 322 – 3235 10 am – 6 pm (luni închis)
Muzeul de literatură Petőfi
Kârolyi Mihály utca 16, Budapesta
Telefon: (36 – 1) 1585 – 761 (36 – 1) 1585 – 140 10 am – 6 pm (luni închis)
Muzeul de istorie a muzicii
Tanesics Mihály ut 7, Budapesta
Telefon: (36 – 1) 2501 – 540 (36 – 1) 1887 – 551 Luni: 4 pm – 8 pm, în restul zilelor: 10 am – 6 pm
Parcul Statuilor
Szabadkai ut.
Telefon: (36 – 1) 227 – 7446
lOam-seara
Peste 40 de statui gigantice din perioada anilor 1950 – 1980: Lenin, Stalin, soldatul sovietic, muncitorul şi colhoznica etc.
Muzeul de Arte Frumoase
Dozsa György ut 41, Budapesta
Telefon: (36 – 1) 1429 – 759 (36 – 1) 1429 – 336
Fax: (36 – 1) 1228 – 294
10 am – 6 pm (luni închis)
Muzeul transportului
Varosliget korut 11, Budapesta
Telefon: (36 – 1) 1420 – 565, Fax: (36 – 1) 1223 – 216
10 am – 6 pm (luni închis) Mijloace de transport tradiţionale şi moderne: căruţe, trăsuri, faetoane, automobile, motociclete, tramvaie.

Ştefan Chiru

Istoria căilor ferate maghiare şi a metroului.

Istoria navigaţiei în Ungaria. Istoria aviaţiei maghiare.

Sinagoga medievală

Tănesics Mihály utca 26, Budapesta între l mai şi 31 octombrie: 10 am – 5 pm (luni închis)

Clădirea datează din secolul 14 şi adăposteşte morminte, documente, obiecte de cult.

Muzeul de arte aplicate iilloi ut, 33 – 37

Telefon: (36 – 1) 2175 – 222.

(36 – 1) 2175 – 838

10 am – 6 pm (luni închis)

Carpete orientale, mătăsuri, goblenuri, ceramică şi porţelan, mobilă de epocă, instrumente muzicale, orfèvrerie etc.

Clădirea ce adăposteşte muzeul este una dintre cele mai bine păstrate şi reprezentative pentru stilul arhitectonic Art Nouveau.

Muzeul de artă orientală „Perene Hopp".

Andrassy ut 103, Budapesta

Telefon: (36 – 1) 1228 – 476 10 am – 6 pm (luni închis) Artă chineză budistă din secolele 10 – 19; peste 20.000 piese, sculpturi, picturi, obiecte de cult.

Mormântul lui Giill Baba Mecset utca 14, Budapesta

10 am – 5 pm

Mormântul „înţeleptului" constituie un important loc de pelerinaj pentru musulmanii europeni.

Aquíncum Museum

139 Szentendrei ut, Budapesta

Telefon: (36 – 1) 2501 – 650

(36 – 1) 1688 – 241 10 am-6 pm

(luni închis)

Ruinele fostului oraş roman Aquícum: amfiteatrul, vila Hercules, capela precreştină, băile, palatul guvernatorului.

În muzeu: bijuterii, obiecte de sticlă şi metal, fresce şi mozaicuri, statuete de bronz şi piatră.

De reţinut

— În Budapesta, toate muzeele sunt închise luni.

— Nu există nicio zi în care intrarea să fie gratuită.

De reduceri poţi beneficia doar dacă mergi cu un grup organizat

sau dacă îţi procuri cârdul turistic pentru oraşul Budapesta.

Budapesta
Anexa 12
Harta A
Ştefan Chim
Anexa 13 Harta B
Budapesta
Anexa 14 Harta C
Anexa 15 Harta D
Şâefan Chiru
Budapesta
Anexa 16
Index
(Al) Bulevardul Vâmhaz (krt.)
(A2) Piaţa Centrală din Budapesta
(A3) Podul Szabadsâg (Hid)
(A4) Hotel Geliert
(A5) Băile turceşti Rudas şi Kiraly
(A6) Citadella
(A7) Monumentul Eliberării
(A8) Monumentul St. Geliert
(A9) Podul Erzsebet (Hid)
(A10) Statuia lui Erzsebet
(AII) Piaţa Adam Clark (ter)
(A12) Podul Szechenyi (Hid)
(A13) Piaţa Szent György (ter)
(A14) Budavari Palota (Palatul Regal)
(Al 5) Catedrala lui Matthias
(Al 6) Coloana Sfintei Treimi
(Al 7) Bastionul Pescarilor
(A18) Piaţa Becsi Kapu (ter)
(A 19) Piaţa Batthyâni (ter)
(A20) Podul Margit (Hid)
(A21) Insula Margareta
(A22) Strada Pozsony cu.)
(B23) Bulevardul St. István (krt.)
(B24) Teatrul de comedie Vigszinhaz
(B25) Gara Nyugaţi

(B26) Westend City Center
(B27) Bulevardul Terez (krt.)
(B28) Piaţa Oktogon (ter)
(B29) Metroul Galben
(B30) Piaţa Hosok (ter)
(B31) Monumentul Eroilor
(B32) Muzeul de Arte Frumoase
(B33) Galeria Naţională
(B34) Parcul Varosligety
(B35) Grădina zoologică
(B36) Castelul Vajdahunyad
(B37) Băile Szechenyi
(B38) Bulevardul Andrâssy cu.)
(B39) Restaurantul Hades
(B40) Barul Cactus Juice
(B41) Piaţa Jókai (ter)
(B42) Piaţa Liszt Perene (ter)
(B43) Opera de Stat
(B44) Bazilica Sfântul Ştefan
(B45) Terasa Hook
(B46) Piaţa Deak (ter)
(C47) Piaţa Kalvin (ter)
(C48) Bulevardul Muzeum (krt.)
(C49) Muzeul Naţional de Istorie a Ungariei
(C50) Piaţa Astoria (ter)
(C51) Bulevardul Károly (krt.)
(C52) Sinagoga Centrală
(C53) Bajesy Zsillinszky u.
(C54) Restaurantul Sir Lancelot
(A55) Braserie belgiană
(C56) Strada Zrínyi cu.)
(C57) Central European University
(C58) Piaţa Roosvelt (ter)
(C59) Academia Maghiară de Ştiinţe
(C60) Palatul Gresham
(C61) Strada Nador cu.)
(C62) Televiziunea maghiară de stat

(C63) Piaţa Szabadsâg (ter)
(C64) Poşta Centrală
(C65) Piaţa Kossuth Lajos (ter)
(C66) Parlamentul
(C67) Muzeul de Etnografie
(A68) Fo ut.
(C69) Piaţa Vigado (ter)
(C70) Piaţa Vorosmarty (ter)
(C71) Gafe Gerbeaud
(C72) Strada Vaci (ut.)
(C73) Palatul Xâotild
(D74) Amsterdam House
(D75) Făt Mo's
D (76) Old's Men Pub
Ştefan Chiru
Cuprins

Motivaţie: De ce Budapesta? 3

Ungaria. Câteva repere geografice, demografice, istorice şi turistice 5

Pregătiri de drum; rezervarea biletelor de transport şi a camerei de hotel 10

Sosirea în Budapesta. Transportul local. Cazarea la hotel. Cârdul pentru Budapesta 12

Citadella, Monumentul Eliberării şi statuia St. Gellert, Districtul Castelului în Buda, Batthyâny ter şi Insula Margareta 15

Hosok tere, Monumentul Eroilor, parcul, grupul de clădiri istorice de la Vajdahunyad 25

O plimbare pe Andrâssy, cina, Opera de Stat, taifas la o terasă 29

Muzeul Naţional de Istorie, Sinagoga centrală, St. István Bazilika, Academia Maghiară de Ştiinţe, Parlamentul, Podul cu Lanţuri, Vigado ter, Vorosmarty ter, Vaci utca, Palatul Klotild 31

Budapesta burgheză: Erzsebetvaros, Terezvaros.
Lipotvaros 40
Muzeul Naţional de Istorie a Ungariei 44
Muzeul de Etnografie 48
Muzeul de Arte Frumoase şi
Galeria Naţională din Palat 49
O cină la Sir Lancelot 50

Godollo 51
Hungaroring 54
Plimbare în pădurile Budapestei, Turnul lui
Erzsebet, vilele din Buda 56
În susul Dunării, la Szentendre.
Visegrád şi Estergom 56
Balaton 59
Budapesta
Anexa l – Harta cu poziţia hotelurilor şi pensiunilor din Budapesta 63
Anexa 2 – Harta liniilor de metrou din Budapesta 65
Anexa 3 – Principalele obiective turistice din oraş. Scurt istoric al Budapestei 66
Anexa 4 – Dansuri şi muzică tradiţională în Budapesta 69
Anexa 5 – Vinuri şi preparate culinare maghiare 70
Anexa 6 – Muzica clasică, opera şi baletul în Budapesta 72
Anexa 7 – Festivaluri şi sărbători în Budapesta 73
Anexa 8 – Restaurante cu specific în Budapesta 74
Anexa 9 – Jazz, blues şi multe altele. Cele mai bune pub-uri şi restaurante din oraş 76
Anexa 10 – Night-clubs, masaj erotic şi prostituţie în Budapesta 77
Anexa 11 – Muzee din Budapesta 78
Anexa 12 – Harta A 81
Anexa 13 – Harta B 82
Anexa 14 – Harta C 83
Anexa 15 – Harta D 84
Anexa 16 – Index 85